



Blekinge Tekniska Högskola
Institutionen för Ekonomi, Management
och Samhällskunskap
Pedagogik 41-60
C-uppsats 10p

VALIDERING

ETT SÄTT ATT SYNLIGGÖRA INFORMELL KUNSKAP

Författare: Kajsa Waern

Handledare: Monica Nilsson



Managementhögskolan
Blekinge Tekniska Högskola 2005

SAMMANFATTNING

TITEL: VALIDERING
ETT SÄTT ATT SYNLIIGGÖRA INFORMELL KUNSKAP

Arbetsomfattning: C-uppsats
Sidantal: 33 sidor
Författare: Kajsa Waern
Handledare: Monica Nilsson

Syfte: Att skapa förståelse för om validering kan användas för att göra informell kunskap till att bli formell kunskap.

Problemformulering: Hur kommer den informella kunskapen fram och uttrycks? Är det genom trepartssamtalet eller är det genom artefakterna?

Metod och upplägg: Tillvägagångssättet har varit observation och närvaro vid trepartssamtal i valideringsprocessen.

Resultat och analys: Arbetets resultat utgick från analys och tolkningar av, trepartssamtal och egen upplevd berättelse från validerade.

Frågan jag sökte svaret på var, hur synliggörs den informella kunskapen i valideringsprocessen?
Vilken roll spelar trepartssamtalen och de olika artefakterna som används?

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Validering	1
ett sätt att synliggöra Informell kunskap	1
Innehållsförteckning.....	3
1. INLEDNING OCH SYFTE	5
2. BAKGRUND	6
2.1 Validering.....	6
2.2 Validering sett ur ett historiskt perspektiv.....	7
2.3 Validering i Sverige	8
3. TEORETISKA BEGREPP FÖR ANALYS	9
3.1 Teoretiska begrepp.....	9
3.1.1 Bemötandet av den validerade.....	9
3.1.2 Pedagogiskt förhållningssätt vid validering	9
3.2 Kunskapssyn	10
3.3 Kompetens.....	12
3.3.1 Skillnader mellan prövning och validering	13
4. METOD OCH UPPLÄGG	13
4.1 Validering utifrån Willmanmodellen i Marks kommun	15
4.1.1 Willmanmodellen	15
4.2 Vad är valideringsprocessen?.....	17
4.2.1. Hur går valideringsprocessen till?	17
4.2.2 Varför används valideringsprocessen?	17
4.2.3 Vad händer på puben i Kinna?	17
4.2.4 Hur går den praktiska valideringen till?	18
5. Data	18
5.1 Observation	18
5.1.1 Trepårtssamtal	19
5.1.2 Berättelse	19
5.2 Analysmetod.....	20
5.2.1 Trovärdighet	20
6. REDOVISNINGAR AV OBSERVATIONER OCH ANALYSER.....	21

6.1 Utgångspunkter för analysen	21
6.2 Valideringssamtalet	22
6.3 Treparsamtal - utvärdering.....	23
6.4 Kursen Arbetsmiljö och säkerhet 50poäng	24
6.5 Analys och tolkning av kursen Arbetsmiljö och säkerhet.....	25
6.6 Kursen Social omsorg 150 poäng	26
6.7 Analys och tolkning av kursen Social omsorg.....	27
6.8 Kursen Medicinsk grundkurs	28
6.9 Analys och tolkning av kursen Medicinsk grundkurs	28
6.10 Min upplevelse av att bli validerad	29
6.11 Analys och tolkning av berättelsen "Min upplevelse av att bli validerad".....	30
6.12 Analyser och slutsatser.....	31
7. DISKUSSION	32
8. REFERENSER	35
9. LÄNKAR.....	37
Bilaga A	38
Intervju	38
Intervjuunderlag	38
Bilaga B	39
Observation	39
Namn; Kajsa Waern	39
Generell observation av puben i Kinna	39
Berättelse	40
Reflektion.....	40
Bilaga C	41
Bilaga D.....	42

1. INLEDNING OCH SYFTE

Den här uppsatsen handlar om hur informell kunskap blir synliggjord genom validering. Även den synliga kunskapen blir genom validering synliggjord.

Inom ramen för dagens snabba samhällsutveckling ställs det höga krav på moderna flexibla metoder för det livslånga livsvida lärandet. Detta kräver att utbildningsanordnare är uppdaterade och förändringsbenägna i sitt ledarskap. Det är också viktigt att även lyfta blicken och informera sig om vad som händer och sker i världen. För att kunna uppfylla dessa krav har det krävts förändringar i nationella styrdokument. Revideringar av mål och uppnående mål har gjorts för att tillgodose den enskilde elevens krav, behov och önskemål, allt det här utifrån demokrati och värdegrunder. Alla de tidigare mål som fanns för olika program har blivit utformade på ett helt annat sätt, de ger förklaring och beskrivning på huruvida programmets karaktär och uppbyggnad ska se ut och det i en lång och sammanhängande text.

Den politik som är styrande i samhället har en viss inverkan på vilka områdes förändringar skolan gör. Skolan har omarbetat målen för olika program, alla kursplaner har blivit tydligare. Yrkeslivet ställer helt andra krav på oss som individer. Vi ska vara flexibla och uppdateras med nya kompetenser, genom att gränser mellan olika yrken suddas ut och nya verksamhetsområden skapas och uppstår. Människor av idag rör sig mycket mer över gränserna och det i sin tur leder till att internationell – nationell handel ökar. Det är utifrån alla dessa förändringar som sker, som det ställs allt högre krav på språkfärdigheter plus kunnande om andra människors livsvillkor, politik, kultur och religion. För att tillgodose behovet av ny kompetens har ett nytt kunskapstänkande varit nödvändigt.

Alla vuxna ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning.

Behovet av validering ökar i takt med den allt starkare fokuseringen på kunskap och kompetens som främsta resurs för tillväxt och konkurrenskraft. Vare sig det gäller individ, företag, kommun eller region så anses förmågan att ta tillvara på, och utveckla kunskap och kompetens vara avgörande för framgång (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

Validering som betyder göra giltig används för att göra informell kunskap till att bli formell kunskap. Genom att ha lång yrkeserfarenhet kan man genom validering ta tillvara på de kunskaper man har. I en valideringsprocess lyfts den informella kunskapen fram och blir synliggjord.

I Marks kommun har det framarbetats en valideringsmodell som heter Willman. Den är framarbetad på uppdrag från socialchefen i Marks kommun och den riktas mot omvårdnadsprogrammet. Det som var viktigt i skapandet av Willmanmodellen var att skilja på studier och validering därför har man valt bort att ha skolmiljö vid validering.

Validering syftar till att synliggöra okonventionell kunskap i sin egenskap av erfarenhetsbaserad färdighets och förtroenhetskunskap. Genom Willmanmodellen har man funnit ett sätt att verbalisera den informella kunskapen. Med hjälp av artefakterna, det vill säga valideringskortet och dess olika begrepp blir den personliga kunskapen synlig då den validerade ser kopplingen till begrepp och sin kunskap. Den validerade får en *a-ha* upplevelse.

Syftet med mitt arbete är att skapa förståelse för om validering kan synliggöra informell kunskap för att skapa förutsättningar för skapandet av formell kunskap. Problemet jag söker svar på är hur den informella kunskapen kommer fram? Är det genom trepartssamtalet eller är det genom artefakterna?

2. BAKGRUND

I detta kapitel kommer jag att skriva om validering – vad det handlar om, valideringens betydelse för utbildning och informell – formell kompetens. Hur validering påminner om en enkel form av portfolio.

Jag skriver om valideringens historik och dess ursprung. Samt hur validering ser ut i Sverige.

2.1 VALIDERING

Validering handlar om att omvandla informell kompetens till formell kompetens. Individen ska få ett ”papper” på det denne faktiskt kan. En individs kompetens som har kommit och utvecklats i informella sammanhang, utanför utbildningsväsendet ska kunna bli dokumenterade likaväl som den kompetens individer utvecklar inom den formella utbildningen.

Ett antal av de former för validering som har använts ger en påminnelse av en enkel form av portfolio dvs.

Portfolio betyder portfölj på svenska. Med portfolio, eller portföljmetoden, avses vanligen ett processinriktat arbetssätt där deltagarna med hjälp av sina portföljer lär sig granska, reflektera över och kritiskt värdera sitt eget arbete. Metoden har bl.a. utnyttjats i samband med undervisning i estetiska ämnen och vid processkrivning. Metoden kan också användas i utvärderande syfte. Då bedöms Portföljer som innehåller vad deltagaren producerat samt de egna reflektionerna. Arbetssättet kännetecknas av att en studerande samlar ihop all dokumentation som hänför sig till hans eller hennes tidigare erfarenheter. Denna dokumentation kan bestå av betyg från olika utbildningar, intyg från kurser eller från anställningar, arbetsprover och liknande (Skolverket, 1999, sid. 26).

När det gäller den utländska yrkeskompetensen är det ett område som har fått stor uppmärksamhet i den svenska valideringsdiskussionen, där finns också en förhistoria. Verksamhet med Yrkesprövning för invandrare – YPI, har funnits till långt före begreppet validering kom att introduceras.

Det var Abrahamsson (1989) som, kopplat till högskolan, var den som beskrev det så kallade 25:4 – systemet, vilket givit chans till att kunna tillgodoräkna sig till exempel sin yrkeserfarenhet i antagningen, en form av validering utan att man använt själva begreppet.

Det amerikanska systemet innebär att innehållet av erfarenheter fokuseras på ett helt annat sätt än motsvarande det svenska där Abrahamsson jämför hur det svenska systemet innebär ett generellt tillgodoräknande av erfarenheter. Abrahamsson beskriver i relation till högskolan hur 25:4 systemet har skapat förutsättningar genom yrkeserfarenhet att få tillträde till högre studier som t.ex. avsaknad av betyg i gymnasieengelska som annars är ett krav för högskolestudier. Ett annat exempel är högskoleprovet, där individen får chansen att genom en alternativ väg passera urvalet till högskolan. I högskoleprovet så testas man i den allmänna meningen att klara studier vid högskola, provet är kopplat till individens kunskaper och färdigheter som bl.a. kan vara förvärvade i tidigare utbildningar.

Utifrån validering med pedagogiskt syfte att anpassa utbildningen till den enskilde, deltagaren och dennes förutsättningar samt förkunskaper så motsvarar det de formuleringar om utbildning för vuxna som finns i läroplanen – Lpf 94 (– om att rektor har det yttersta ansvaret för

att utbildningen blir organiserad så att eleven börjar på den nivå eller ämne vilket bestäms utifrån diverse förkunskaper samt att förkunskaperna hos eleven (vuxna) kompletteras endast i den omfattningen att då utbildningen är till ända besitter kunskaper av exakt samma kvalitet som ungdomarna har efter sin ungdomsutbildning). Det är själva innebörden som handlar om inriktningen av behörighet för fortsatta eller vidare studier och yrkeskompetens gentemot arbetslivet som kan göras jämförelse med vad som är stadgat. Alltså rätten att gå igenom en prövning för att på så vis få betyg i antingen gymnasieskolans eller komvuxkurser, och rektorn ges möjligheten att dela ut betyget Godkänd utan att ha en prövning om det är så att det kommer fram utifrån ex. intyg, att personen i fråga har den kunskap som krävs.

Formellt sett så innebär validering mot betyg en sådan prövning, alternativt ett godkännande utan prövning. Det finns dock en principiell skillnad i tankarna bakom möjlighet till prövning – validering, och det är att själva prövningen är mer tänkt som en chans till att individuellt studera kursinnehåll för en specifik kurs och efter det testa sina kunskaper, med andra ord så har man tänkt att validering ger möjligheten att bedöma och erkänna kunskaper vilka förvärvats på andra och mindre formella vägar (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

2.2 VALIDERING SETT UR ETT HISTORISKT PERSPEKTIV

Under slutet av 1960- och i början av 1970-talet startade utvecklandet av valideringsbegreppet. Validering sågs som ett verktyg för social rättvisa som kunde tänja på de gränser som fanns mellan akademien och samhälle. Under 1980-talet utvecklades validering i Europa, det var först då en mer arbetsmarknad inriktad strömning kom att växa fram (allt fler kom ut på arbetsmarknaden). Det var då den ekonomiska utvecklingen kom att bli ett oerhört viktigt syfte, det vill säga att göra kompetens synligt och att bättre kunna ta tillvara på den i arbetslivet.

Princeton i New Jersey var först med att genomföra validering som forskningsprojekt. Syftet med projektet var att undersöka hur erfarenhetsbaserad kunskap kunde användas för antagning till högre utbildning. Resultatet man fick fram visade att det gick att ge samma rättigheter av lärande både inom och utanför college, det var möjligt att på ett varierande sätt använda olika bevis för lärandet. Det gick att knyta validering till redan existerade utbildningar vilka var speciellt användbara då människor/vuxna med diverse olika erfarenheter kom till college/universitetet. Det var ett sätt att kunna öppna upp och ge tillträde till universitetet, kunskapsvärdering för att kunna se alternativa vägar för att bli antagen till utbildning. Allt sedan dess har valideringens möjligheter till stor del setts som mer eller mindre oproblematiskt.

Under 1980-talet spreds valideringen och kom till Storbritannien. Valideringen handlade fortfarande om de vuxnas rätt till att få högre utbildning, social rättvisa i verksamhet av individualiserad utbildning. Sedan dess har valideringen spritts till arbetsmarknadsrelaterat sammanhang.

Den skotska yrkesutbildningen skapade nya förutsättningar för validering och den yrkesrelaterade valideringen kom att spridas vidare till England.

I Australien användes validering först 1987 och då inom företagssammanhang. Frankrike var tidiga med utvecklandet av validering som yrkeskompetens. Det var i Frankrike år 1985 som den allra första modellen för validering introducerades. Efter det har hela Europa kommit att uppmärksamma validering med koppling till arbetslivet.

Validering har utifrån dess positiva och neutrala synsätt kommit att öka möjligheterna för arbetsgivaren att kunna identifiera kvalificerad arbetskraft vilket hjälper samhället att kunna identifiera behovet av utbildning som ökar nationens globala konkurrenskraft. På senare tid har det uppmärksammats hur värderingar ligger till grund för validering och att det finns alternativ (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

2.3 VALIDERING I SVERIGE

År 1996 i Sverige, introducerades begreppet validering av Kunskapslyftskommittén. Citerar följande formulering;

Det är också viktigt att få till stånd en utbyggnad av möjligheter att få kunskap och kompetens värderad och dokumenterad oberoende av var kunskapen inhämtats. Till att börja med gäller validering i relation till existerande betyg, omdömen och utbildningsbevis. I ett längre perspektiv skulle det kunna bli aktuellt med validering av ett vidare spektrum av arbetslivskompetens (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003, sid. 26).

I anslutning till kunskapslyftet utvecklades en omfattande verksamhet för valideringen. Valideringsutredningen (2001) har gjort en kartläggning av vuxenutbildningen kopplad till validering i Sverige (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003). Vid sidan av detta har det gjorts en utredning av den utländska yrkeskompetensen av Utredningen för värdering av utländsk yrkesutbildning på gymnasial nivå och utländska arbetslivserfarenheter samt av Utredningen om validering av vuxnas kunskap och kompetens (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

På olika håll i Sverige har försöksverksamheter med olika former av validering av yrkeskompetens initierats lokalt – regionalt.

Inom området för högskolan har det skett ett ökat intresse för validering men man har inte kommit så långt inom ”dessa väggar”. ”Den öppna högskolan” (Prop. 2001/02:15) ger regeringen förslag på att själva systemet för högskolan ska komma att bli mer öppet dels vad gäller behörighet samt urvalet av tillgodoräkningar (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

Regeringen har definierat validering som ”en strukturerad bedömning, värdering och erkännande av kunskaper och kompetens som uppnåtts både i och utanför det formella utbildningsväsendet”.

Validering används för att göra en kartläggning av vad en person kan, oberoende hur och var kunskaperna skaffats. Det är genom att validera som själva innehållet i utbildning kan individanpassas utifrån vad eleven redan vet och kan. Valideraren kan använda validering för att i en utbildning hitta rätt nivå, kanske en nivå utan att skolan har de formella betygen för det. Att använda validering kan också ha den funktionen att det kan underlätta för att få arbete. Det finns många människor vilka har lång yrkeslivserfarenhet inte bara här i Sverige utan även andra i länder och de kunskaperna kan tillvaratas genom validering och användas vid till exempel rekrytering.

Det har kommit ett nytt direktiv från regeringen (Dir.2001:47) där definitionen av validering är; identifiera, värdera och dokumentera ett nuvarande kunnande. Här är själva tyngden lagd på att validering av kunskap, kompetens ska komma att leda fram till att det görs en dokumentation av vad det är den individuella kan. Detta görs för att individen ska få en lättare möjlighet att komma in på arbetsmarknaden eller kanske bli antagen till eventuella studier.

För att kort beskriva begreppet validering, dess innebörd så handlar det om att få ett ”papper” som gäller i den mening att det talar om vad den enskilde kan. En vid definition av begreppet kan vara att kompetensen vilken skaffats eller kommit att utvecklas i formella

sammanhang och utanför själva ”utbildningsväsendets väggar” ska kunna ge den dokumentation som den formella utbildningens kompetens gör (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

Riksdag och Regering gav i uppdrag till gymnasieskolor i Karlstad, Kristianstad och Göteborg att utforma metoder och modeller för validering. I Göteborg startades 1996 bl.a. ett arbete med att forma en metod/modell riktat mot Omvårdnadsprogrammet. Omvårdnadsprogrammet är en yrkesförberedande utbildning som riktar sig till personal inom ramen för vård och omsorg. I dag 2005 har man i Göteborg en väl fungerande valideringsmodell inte bara för Omvårdnadsprogrammet utan även för andra Vuxenutbildnings program som till t.ex. Hotell och restaurang programmet, Fordonsprogrammet, Barn och fritidsprogrammet o.s.v. .

3. TEORETISKA BEGREPP FÖR ANALYS

Detta kapitel handlar om mina teoretiska begrepp. Jag skriver om kunskapssyn/ informell kunskap som jag kopplat till validering. Kompetens för att det är ett begrepp som förekommer i sammanhanget – validering. Jag avslutar detta kapitel med att beskriva skillnaden mellan prövning och validering.

3.1 TEORETISKA BEGREPP

De teoretiska begrepp som har vuxit fram utifrån trepartssamtalen är Bemötandet av den validerade och Pedagogiskt förhållningssätt.

3.1.1 Bemötandet av den validerade

De som validerar ses som individer med oerhörda viktiga yrkeserfarenheter och med resurser att ta eget ansvar för att genomföra sina studier på ett bra och effektivt sätt, om de får de rätta förutsättningarna. Det spelar ingen roll vilka studieförutsättningar, bakgrund man har, alla måste få en chans att uppnå sitt mål (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003). Det är viktigt att se individen som det centrala i valideringsprocessen då kompetensen finns hos individen. Individens skall inte bedömas eller bemötas utifrån de formella kompetenser som betyg kan tyda på. Utan individen skall ges möjligheten att använda sig av den informella kompetens som kan skapas i icke-formella sammanhang. Om detta sker kan det leda till en utveckling av reella kunskap som växer fram vid sidan om den formella kompetensen (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

3.1.2 Pedagogiskt förhållningssätt vid validering

Genom att se den validerade i dennes valideringsprocess är utgångspunkten i den dagliga verksamheten. Arbetet tar sin början i själva medvetenheten om den validerades bakgrund och förutsättningar och fokuserar på att ge validerade stöd i lärande samt personlig utveckling. Det görs genom att man skapar trygghet för validerade där betoning ligger på det egna ansvaret, att nå upp till sitt mål.

Utifrån det pedagogiska förhållningssättet har jag valt att belysa följande aspekter; vid valideringssamtalet representeras kunskapssyn och bedömning. Det ena utesluter inte det andra kategorierna utan olika infallsvinklar – delar – av helheten (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

3.2 KUNSKAPSSYN

Ludwig Wittgenstein, österrikisk-engelsk filosof sysslade mycket med kunskap och vilka olika former den kan ta sig. Bland annat riktade han sin uppmärksamhet åt språk, tillämpning av språk samt regler för dess användning. Det var utifrån Wittgensteins tänkande Tore Nordenstam, norsk filosof gjort en sammanfattning av hans indelning av kunskap i olika typer som han kallar för osägbarhet;

Jämför vad det innebär att veta och att säga;

- hur högt berget Mont Blanc är,
- hur ordet spel används
- hur en klarinett låter (Nordenstam i Göranson 1984 sid 20).

Från dessa punkter är det lätt att dra parallellen till indelningen av olika slags kunskap;

- påståendekunskap/teoretisk kunskap
- färdighetskunskap/praktisk kunskap
- förtrogenhetskunskap

Den första punkten, påstående/teoretisk kunskap är den typ av kunskap som kan uttryckas genom språklig formulering exakt och entydigt. Det finns ett tydligt rätt och felaktigt svar på frågan i hur många millimeter det går på en centimeter.

De två typer av kunskaper som följer är de som kallas informella (eller tysta). De kan inte ensamt ge uttryck genom språket.

Enligt Wittgensteins forskning om språket går det inte att formulera fullständiga regler exempelvis hur ett ord används. Detta kräver även att man eventuellt känner olika betydelser av ordet, även också olika sammanhang och situationer det skulle kunna användas. För att man ska kunna använda ett språk krävs istället att behärska en ofantligt stor repertoar av situationer, att man lär sig behärska den mänskliga verkligheten i all dess komplexitet (Johannesen, 1998, sid 19).

Den skillnaden i att kunna säga och veta hur en klarinett låter illustrerar också förtrogenhetskunskapen. Samma gäller också att med ord beskriva en viss smak. Alla har förmodligen stött på svårigheten att beskriva hur coca-cola smakar, för en som inte själv smakat. Eller läst en vinkännarens omdöme av exempelvis rödvin i termer som jordigt eller tungt! Det är här som sinnesintrycken är den så kallade nyckeln till förtrogenheten.

Enligt Wittgenstein är det i själva tillämpningen, handlingen som kunskapen kommer fram i dess verkliga skepnad och det är först där i praxis den blir den verkliga kunskapen (Göranson, 1993).

Vi lärs in i en praxis, genom exempelvis förebilder och övning enligt Wittgenstein

– det som ingår i praxis kan överföras till en del med hjälp av analogier och konkreta exempel. Samtidigt krävs det ett eget arbete för att fördjupa insikterna och yrkeskunnandet (Göranson, 1993 sid. 134).

Kan man lära sig människokännedom frågade Wittgenstein och konstaterade: Ja; några kan det. Men inte genom en undervisningskurs utan genom '**erfarenhet**'. – Kan en annan person därvid vara en persons läkare? Javisst. Han ger honom då och då den riktiga **vinken**. Så här ser 'inlärande' och 'utlärande' ut. Vad man lär sig, är ingen teknik; man lär sig riktiga omdömen. Det finns också regler, men de bildar inget system, och bara den erfarna kan använda dem riktigt. Till skillnad från räkne regler (Wittgenstein i Alsterdal, 1999, sid. 87-88).

Lotte Alsterdal arbetade vid studie tillfället som doktorand på Arbetslivsinstitutet och har skrivit boken; *Det tredje ögat. Om yrkeskunnande i vård och omsorg.*

”Det tredje ögat” är en bildlik beskrivning av kunniga vårdares förmåga att uppmärksamma och välja den nivå av uppmärksamhet en situation kräver. Det handlar om kunnande vilket endast kan nås genom lång erfarenhet. Man kan säga att ”det tredje ögat” måste tränas fram, erfarenhet är inte nog utan står för något mer än bara erfarenhet. Det handlar om ett kunnande vars innebörd är att se på ett speciellt sätt, ha en uppövad känslighet för människor och situationer, förmåga att uppmärksamma nyanser, avväga, bedöma, urskilja och överlägga noga för att göra som är bra att göra.

”Det tredje ögat” är en berättelse som utgår från omsorgsarbeters erfarenheter. De allra flesta inom vård och omsorg är kvinnor och de ligger långt ner i det hierarkiska ledet, men de står väldigt nära de äldre människor som är i behov av vård och omsorg. Vård och omsorgs personal arbete har en karaktär som innebär att det måste utföras kunnigt och omsorgsfullt.

För att bli kunnig och ge god omsorg med hög kvalitet krävs lång erfarenhet, det tar lång tid att lära. Att utföra en passande handling vid rätt tillfälle när den behövs och på ett sätt som känns bra för den som behöver den. Tyst kunskap märks som en uppövad förmåga att bedöma hur och vad man som personal inom vård och omsorg ska göra vid varje enskilt tillfälle.

Carl-Erik Åhlgren har skrivit en bok som heter *Förlamningen* där han berättar om en förlamad man och all den plåga och förargelse ett litet veck på lakandet, eller en felaktigt placerad ringklocka kan orsaka. Åhlgren berättar om vård och omsorg personalen som ser vad den förlamade mannen behöver och gör det, och de som saknar den förmågan – informell kunskap, och skillnaden är enorm (Alsterdal, 1999).

För att göra den erfarenhetsbaserade kunskapen synlig myntades ett antal begrepp. Göranson har skrivit en avhandling med titeln *Det praktiska intellektet*. Fokus ligger på att det praktiska arbetet vilar på teorier, tillämpande i konkreta situationer (Göranson, 1993).

Maja-Lisa Perby menade att den inre bilden är en metafor för yrkeskunnandet som sammanfattning för den förståelse meteorologerna hade som utgångspunkt för deras bedömning av vädret. Den baseras utifrån objektiva uppgifter om väderstationen, men är också en tolkning av detta. Innehållet är både det som kan uttryckas i exakta termer, men även antaganden. Den inre bild man har är helt individuell, men presenterar också ett yrkeskunnande samt en kultur som meteorologernas yrkestradition gör. Den inre bilden utgörs av ett antal tidigare bedömningar – förutsägelser om vädret som gjorts av meteorologen (Göranson, 1993).

Ett tredje sätt att sammanfatta kunskaper som förvärvats genom tidigare yrkeserfarenhet är den inre bilden. Ingela Josefson har genomfört en studie av engelska sjuksköterskor, där de intervjuade betonade vikten av praktiskt arbete. Teorikunskaperna får liv genom den mångsidiga konkreta erfarenheten. Ms. Fox, sjuksköterska citeras;

Att möta döende patienter eller sörjande anhöriga, det är inte något man kan läsa sig till, säger hon. Det är en fråga om att ha upplevt det gång på gång och att ha burit med sig dessa tidigare erfarenheter till det nya mötet (Josefson, 1998 sid. 45).

Ett annat exempel rör Barbara McClintock som fick nobelpriset i medicin 1983. I en bok om henne beskrivs det forskningsarbete hon gjorde innan hon belönades. Det utgjordes av en trettioårig forskningsinsats, där en stor del av arbetet var att studera gener hos majskorn och de skilda mönster som dessa kan ha. Genom att se ett oerhört stort antal exempel utvecklade Barbara McClintock sin förmåga att se. Hon såg och förstod därigenom före alla andra det som gjorde henne så framgångsrik (Josefson, 1998).

3.3 KOMPETENS

I valideringsutredningen med titeln *Validering av vuxnas kunskap och kompetens* kan man utläsa begreppet kompetens på att flertal ställen, begreppet definieras *förmågan att tillägna sig och tillämpa (teori-) kunskaperna i praktisk yrkesutövning (SOU 2001:78 sid 13)*. Målet för valideringsverksamheten i Sverige idag är kompetentbevis.

Begreppet kompetens används idag mycket inom arbetslivet. Flertalet använder ordsammansättningar som exempelvis kompetensutveckling.

Kompetens är svårtolkat och mångtydigt. Det sammanhang begreppet används i säger mer än ofta vad ordet säger eftersom det står för olika saker för olika människor. Det behövs en mer och genomtänkt definition och enligt Ellströms avseende med kompetens; ... en individs potentiella handlingsförmåga i relation till en viss uppgift, situation eller kontext.

Den förmåga som avses kan definieras i termer av:

- psykomotoriska faktorer (exempelvis handlag, fingerfärdighet)
- kognitiva faktorer (kunskaper, förmåga att fatta beslut, lösa problem)
- affektiva faktorer (viljemässiga och känslomässiga handlingsförutsättningar)
- personlighetsfaktorer (självuppfattning, självförtroende)
- sociala faktorer (sociala färdigheter som samarbets-, ledarskaps- och kommunikationsförmåga) (Ellström, 1992, sid 21).

Kompetens måste knytas an till en kontext, sammanhanget den ska användas i samt även knytas till förutsättningarna som finns där i form av krav och resurser. Sandberg & Targama är inne på samma linje som Ellström. Begreppet kompetens fördel är att det fokuserar på relationen mellan arbete och människa (Ellström, 1992).

Man skiljer på reell och formell kompetens. Formell kompetens är till exempel en examen vilken styrks med betyg eller intyg för en genomförd utbildning.

Reell kompetens däremot är den så kallade handlingsförmåga individen har i ett givet sammanhang. Den reella kompetensen är gentemot den formella högre då en individ efter en avslutad utbildning arbetat och byggt på med en massa erfarenheter från att ha utövat sitt yrke. Det kan vara så att motsatser kan förekomma, då är det när någon har genomgått tidigare utbildning men inte använt kunskaperna.

Handlingsutrymmet utgör en nyckelfaktor för en persons möjligheter att utnyttja och vidareutveckla sin kompetens, på samma sätt som för möjligheten till lärande. Här finns dels det objektiva handlingsutrymmet som främst sätts av arbetsuppgifternas karaktär, den teknologi som utnyttjas samt den rådande arbetsorganisationen. Det subjektiva handlingsutrymmet bestäms av individens föreställningar om vad som är möjligt och önskvärt. Det omfattar också förmågan att bedöma sina kunskaper och färdigheter i relation till den omgivande kontexten, liksom förmågan att utnyttja relevant kunskap, samt motivation och personlighetsrelaterade egenskaper. Möjligheterna att kontrollera utfallet av handlingarna har också stor inverkan på hur handlingsutrymmet uppfattas (Ellström, 1992).

Sandberg & Targama kopplar samman begreppet förståelse till begreppet kompetens, enligt dem är detta avgörande för någon enskild människas kompetens. Sandberg & Targama gör en beskrivning av slutsatser utifrån en gjord studie av en grupp motoroptimerare hos en biltillverkare.

Kompetens utgörs emellertid inte primärt av ett antal specifika egenskaper såsom kunskaper och färdigheter som en person besitter i relation till sitt arbete. Istället visade studien av kompetens i motoroptimering att en persons kunskaper och färdigheter föregås av, och är baserade på personens förståelse av sitt arbete. Det var optimerarnas sätt att förstå optimeringsarbetet som formade, organiserade och utvecklade deras kunskaper och färdigheter till en specifik kompetens i motoroptimering (Sandberg & Targama, 1998, sid 77).

Genom detta ges förslag av en vidareutvecklad definition av kompetens som baseras på förståelsen av arbetet;

Kompetens är då ett grundläggande mönster i individens tankegångar och föreställningar om vad arbetet innebär, vad det går ut på, samt i vilket sammanhang det hör hemma (Sandberg & Targama, 1998 sid 108).

3.3.1 Skillnader mellan prövning och validering

Prövning samt validering är två olika begrepp och man måste vara noga med att använda dem separerade från varandra (Skolverket, 1999).

Prövning kan anses vara ett alternativt sätt till ”vanlig” undervisning att bedöma, fastställa och betygsätta kunskaper och färdigheter (Skolverket, 1999).

Man gör alltså först en så kallad prövning gentemot en angiven kurs vilken finns med i gymnasiet eller vuxenutbildningen. Efter att prövningen är gjord så anses det att den studerande har de kunskaper som utbildningen syftar till. Själva syftet med valideringen är;

- för fortsatta studier få betyg samt en behörighet
- för att få ett kompetensbevis riktat mot arbetslivet (validering av yrkeskompetens)
- som ett pedagogiskt förhållningssätt, så att upplägget för utbildningen samt genomförandet anpassas till den studerandes förutsättningar samt förkunskaper (cfl.se).

4. METOD OCH UPPLÄGG

I detta kapitel beskriver jag hur jag gått tillväga för att genomföra min studie, vilken metodologiska ansats jag valt att luta mig på. Jag beskriver min forskningsplats och hur validering med Willmanmodellen ser ut där. Vidare förklarar jag upplägget med Willmanmodellen och artefakter. Willmanmodellen är den teori som ligger till grund för uppsatsskrivandet.

Under studiens gång har mitt syfte förändrats från att handla om hur den tysta kunskapen synliggörs till det syfte jag idag framställt, hur synliggörs den informella kunskapen. Orsaken till förändringen berodde på att jag under studien inte hade möjlighet att vara med och observera praktiska moment där den tysta kunskapen produceras. Istället observerade jag bland annat trepartsamtal där den validerade själv fick sätta ord på den praktiska, informella, kunskap som de förvärvat.

Min metodologiska ansats har varit en etnografiskt inspirerad fallstudie. Metoden kännetecknas av att vara av både kvalitativ och kvantitativ natur och används för att studerar människors handlande (Kullberg, 1995). Genom att jag deltagit som observatör med att göra fältanteckningar vid insamlandet av information har jag kommit den validerade nära. Jag har genom att observera den validerade inom bland annat krogmiljöer getts möjlighet att studera vilka olika artefakter som finns inom grupper samt fått redskap för att synliggöra den informella

kunskapen. Valet av miljö baseras på att kännetecknet för den etnografiska forskningen är att den sker i naturliga situationer. Etnografi myntades av antropologer för att beteckna en "bild" av livsstilen hos en grupp. Begreppet har utifrån den antropologiska ansatsen används inom forskning som ett sätt att beskriva deltagande observationer, liksom de jag gjorde inom krogmiljön (Bryman, 1997). Mina fältanteckningar redovisas i form av citat som sedan analyseras och tolkas.

Jag kommer att göra tolkning och analys av trepartssamtal och en skriven berättelse. För att skydda den sekretess som råder inom äldreboende för mina gjorda trepartssamtal kommer inte platser att nämnas. Den metodologiska ansats jag använder mig av vid tolkning utgår från hermeneutik, en tolkning av mening och diskursanalys för hur språket och diskursiva praktiker konstruerar de sociala världar som människor agerar i. Hermeneutik har ifrågasatts som metodologisk ansats då hermeneutiken mer kan upplevas skapa förståelse. Dock skapar användandet av metoden möjlighet och förståelse för den mångfald av legitima tolkningar som existerar kring en situation eller vid texttolkning (Kvale, Brinkmann, 2009). Vid en observation av en persons livsmiljö är det som observatör viktigt att påminna sig om att de slutsatser och tolkningar som görs baseras på observatörens upplevelse av situationen, därför är den hermeneutiska ansatsen mitt val vid tolkning av insamlad data. Mångfalden av tolkningsmöjligheter är även anledningen till valet av att låta fallstudien inspireras av etnografisk metod, då där ges utrymme för att använda som studerande använda sig av både intervjuer och observationer.

Eftersom jag själv har erfarenhet inom vården har jag också en förförståelse om upplevelsen av att arbeta inom vården och hur det genom validering skulle kunna synliggöra informell kunskap. Mina erfarenheter skulle kunna inverka på resultatet av studien på så vis att jag kan identifiera mig med de anställda och ur ett etiskt perspektiv kan detta försvåra den professionella distansering som krävs vid en studie. Dock upplever jag att medvetengörandet av problematiken skapar förutsättningar för ett objektiva förhållningssätt vid tolkningen av materialet (Kvale, Brinkmann, 2009). Dock det jag kommer att göra är att tolka frågor och svar vid trepartssamtal med ansvarig pedagog i validering, ansvarig processhandledare i validering och den validerade. För att inte min förförståelse ska påverka den validerade har mitt val av att endast närvara vid trepartssamtal varit nödvändig samt tolkning av en validerades skrivna berättelse av sin egen upplevelse av att bli validerad. Jag har vid studien presenterat mig som student och förklarat syftet med skrivandet, detta för att "avdramatisera" studien och för att skapa förutsättningar för samtycke. Det informella samtycket som givits mig har inneburit att individerna upplever att de frivilligt deltar i studien samt har de givits möjligheten att dra sig ur när som helst (Kvale, Brinkmann, 2009).

Litteraturstudier samt dialogutvecklande samtal - intervju har varit ett krav för att få kunskap om validering och Willmanmodellen.

Jag har valt att avgränsa mig i mitt arbete till valideringsprocessen p.g.a. valideringens komplexitet och att det skall råda vattentäta skott mellan validering och studier.

Den problematik jag stött på som gjort att jag inte kunnat komma den validerade så nära som jag önskat har varit att jag inte haft möjlighet att delta vid själva praktiska valideringen, detta på grund av sekretess. Hänvisningar till trepartssamtalet görs som P, PH samt V där P står för ansvarig pedagog i validering, PH för ansvarig processhandledare i validering och V för den validerade.

4.1 VALIDERING UTIFRÅN WILLMANMODELLEN I MARKS KOMMUN

I Marks kommun bor ca 33 000 invånare de flesta ganska lågutbildade och därmed lågavlönade. Man bildar familj tidigt och tiden för utbildning begränsas. Detta leder till en begränsad karriärutveckling i arbetslivet. Andelen högskoleutbildade i hela Sjuhäradsbygden är lägre än i övriga landet vilket har att göra med dels traditioner men också med den textilindustri som präglat bygden. En av de största utmaningarna ur, ett jämställdhetsperspektiv, är att komma tillrätta med den höga andelen deltidsanställda, det höga ohälsotalet och den låga utbildningsnivån.

Marks kommun sökte pengar från ”Hela projektet”, som är ett samarbets projekt mellan arbetsmiljöverket, arbetslivsinstitutet, arbetsmarknadsstyrelsen, jämställdhetsombudsmannen och Svenska ESF-rådet. Genom HelaProjektets försorg skapades förutsättningar att ekonomiskt driva JänkaProjektet. JänkaProjektet, står för jämställdhet, nyskapande, kunskapsutveckling i arbetet. Projektet startade 1 april 2003 och svarar mot HelaProjektets mål - sträva mot heltidstjänster och kompetensutveckling. Hela projektiden genomsyras av vikten att fokusera på jämställdhetsperspektivet, hälsoperspektivet, kunskapsutveckling och ekonomi och sker utifrån valideringsprocessen som grund.

Validering som metod skall användas för att inventera den reella och formella kompetensen som individen har. Metoden bekräftar, stärker och synliggör individens faktiska kunnande. Inom ramen för projektet skall validering ske mot betyg för att medarbetarna skall uppnå en formell kompetens. Reell kompetens omvandlas till formell kompetens och de kompletterade studierna varierar i längd och omfattning för varje individ och skall bedrivas integrerat i avlönat arbete. Ett syfte med JänkaProjektet är att under en tvåårsperiod validera 150 personer anställda på socialförvaltningen i Marks kommun i vård och omsorg för att få formell behörighet att arbeta som undersköterskor.

4.1.1 Willmanmodellen

Helena Carbe och Gisela Nottorp var tidigare anställda i Göteborg och tillsammans med andra grupper har de utarbetat Göteborgs modells pedagogiska valideringsmaterial. De fick förfrågan om de kunde tänka sig att bli projektledare för JänkaProjektet samt att skapa en valideringsmodell. Marks valideringsmodell finansierades i samverkan med Utbildningsnämnden och Socialnämnden.

Valideringsmodellen vilken skall användas i Marks Kommun kommer att svara upp mot de mål och strategier för Vuxnas lärande som riksdagen beslutat om 010518 (prop.2000/01:72) samt skolverkets mål och riktlinjer. Helena Carbe och Gisela Nottorp utvecklade Willmanmodellen (Willman så kan man)(viljemänniskan) speciellt för detta ändamål. Willmanmodellen är i sin konstruktion förberedd att kunna överföras till vilken bransch eller verksamhet som helst, genom att Willmanmodellen har strukturen och uppdragsgivaren innehållet. Modellen har social och politisk legitimitet.

Helena Carbe är vårdlärare med social inriktning och Gisela Nottorp är vårdlärare med medicinsk inriktning, båda projektledarna är direkt underställda socialchefen.

Eftersom det är viktigt att skilja på validering och studier är det också viktigt att inte ha en skolmiljö där validering sker. Valet av lokal blev därför Puben i Kinna. På puben befinner sig de validerade i två veckor. Man skiljer alltså på validering och studier och vill att det är vattentäta skott där emellan. När det gäller validering skall inte studier förekomma. Willmanmodellen är en valideringsmetod med ett kraftfullt IT-stöd som utvecklats i samarbete med Web Kooper AB i

Kinna. Modellen förenar individens egna drivkrafter, glädje och baseras på mötet mellan den validerade och pedagogerna i en informell miljö samtidigt som grunderna utgörs av Skolverkets normer och definition av vad validering är. För att skapa utrymme för det pedagogiska arbetet med den validerade i fokus, är Willmanmodellen ett integrerat system, som stöder alla delar av valideringen. Genom väldefinierade roller, verksamhetsstöd och IT-struktur kan pedagoger och validerade fokusera på processen, detta gör att alla inblandade känner sig trygga och delaktiga. Willmanmodellen är en färdig "paketlösning" som gör att det snabbt går att komma igång med valideringen och kräver ett minimum av förberedelser och egen utveckling.

Det pedagogiska materialet för Willmanmodellen bygger på kommunikation mellan den validerade och ansvariga processhandledaren i validering och är till sitt omfång nedbantat, reducerat till kärnbegrepp för varje kursavsnitt. Varje delkurs ryms på ett kort, kallas artefakt i A5-format. Detta innebär att ansvarig processhandledare i validering kan ta med korten i fickan i den praktiska valideringssituationen. Valideringsmaterialet distribueras i lådor av halvtransparent plast. I lådorna ligger artefakterna väl synliga för de fyra kurser med moduler som ingår. En röd, en grön, en gul och en blå uppsättning. Allt i samma låda. Ansvarig processhandledare i validering får sitt material (A5), den som ska valideras får låna sitt material (A5) och den ansvariga pedagogen i valideringen får sitt material (A4) Innehållet är koordinerat mellan dessa tre parter.

Ute på fältet behöver processhandledare och den validerade endast ta med ett aktuellt kurskort/artefakt för respektive valideringssituation/område/kurs. Genom att tillhandahålla en pedagogik som hanterar samtalet och mötet, säkerställs kvalitén i valideringen. Willmanmodellens valideringsprocess blir effektiv, lustfylld och ger dokumenterat goda resultat.

– Ansvarig processhandledare; är utbildade i det aktuella ämnet/programmet och har fått specialutbildning i Willmanmodellen. Den ansvariga processhandledaren i validering medverkar även i ett trepartssamtal samt gör den praktiska bedömningen av den validerade med stöd av skolverkets krav på godkänt nivå inom ramen för de kurser som individen har blivit intervjuad och bedömd kunna validera i.

Willmanmodellen bygger på väl definierade roller och processer. Organisationer som vill validera enligt Willmanmodellen erhåller utbildning av rollernas befattningshavare, såväl som processerna och IT-stödet, vilket gör det enkelt och snabbt att komma igång.

– Ansvarig pedagog i validering; ansvarar för hela valideringsprocessen, de initiala intervjuerna som mynnar ut i den formativa validerings- och studieprofilen. Som ansvarig pedagog i validering ansvarar de också för trepartssamtalen tillsammans med ansvarig processhandledare i validering och den validerade. Inom ramen för detta samtal sker valideringen och betyg G kan sättas.

Vill den validerade få högre betyg finns två veckor avsatt efter avslutad praktisk validering för detta och det sker med IT som stöd. När valideringen är klar startar de individuella studierna och den validerade är tillbaka på sin ordinarie arbetsplats och är nu studerande med IT som stöd.

Om man vill få ett högre betyg än G på den kurs man validerar mot gör man detta i det Internetbaserade IT-stödet. IT-stödet används även som ett kommunikationsmedel mellan deltagarna och som en insamlare av forskningsmaterial kring validering.

– Validerade; en person vars livserfarenheter kopplat till skolverkets mål för olika kurser i Omvårdnadsprogrammet görs giltiga/formella i form av betyg via intervjuer och praktiskt utförande. (intervju med projektledare)

4.2 VAD ÄR VALIDERINGSPROCESSEN?

Det människor genom livet eller studier har skaffat sig som olika kurser eller livserfarenheter. Det man inte kan uppvisa genom betyg, intyg – reell kunskap (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

4.2.1. Hur går valideringsprocessen till?

Tanken med validering är att lärande inte enbart sker inom formella utbildningssystem utan genom hela livet i olika situationer och sammanhang. Den kunskap som formas utanför utbildningskontexten anses värdefull och bör erkännas oberoende på vart kunskapen skapats. Begreppet validering innebär en process som gör någonting giltigt i ett visst sammanhang. Det är den informella kunskap som valideringsprocessen syftar till att lyfta fram och synliggöra. Att omvandla informell kunskap till formell kompetens för att en person skall få en dokumentation på att den har kunskapen som krävs exempelvis i form av betyg. Valideringsprocessen syftar till att genom intervjuer eller samtal identifiera en individs reella kunskap. Det sker en muntlig, teoretisk bedömning som resulterar i en dokumentation av individens kunskapsområden vilket skall resultera i en omvandling av den informella kunskapen till formell kompetens (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

4.2.2 Varför används valideringsprocessen?

Validering görs inom skolmiljön för att på ett snabbt sätt framarbete en individuell arbetsplan. Genom valideringsprocessen möjliggörs inte enbart bedömning av kunskap genom focus på lärandets utfall utan också synliggörande av lärprocessen och vad det innebär att lära. Validering inom utbildningssystemet ger möjlighet att analysera individers egna erfarenheter men också att se mönster och skillnader som existerar mellan individer och grupper erfarenheter och informella kunskap. Genom användandet av valideringsprocessen inom skolmiljö får eleven erkännande av sin reella kunskap vilket kan leda till en kortare studietid då, vid betygsättning, den erfarenhetsbaserade kunskapen anses värdefull och kan vara avgörande. Om fler elever klarar sig med godkända betyg i skolan kan detta innebära en minskad samhällskostnad för eleverna vilket i längden innebär en lättare ekonomi (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

4.2.3 Vad händer på puben i Kinna?

I kommunikation med projektledare för validering inom skolmiljö framkommer det att valideringsprocessen går till så att de som validerar kommer till puben i Kinna. Man befinner sig på puben i två veckor. Man delas in i grupper om 5 individer och diskuterar utifrån Omvårdnadsprogrammets kurser och begrepp helt enligt Willmanmodellens upplägg. Willman modellen bygger på det betydelsefulla samtalet och har som stöd till detta artefakter som består av plastade färgsatta kort i A4 samt A5 format. Varje artefakt består av en kurs samt skolverkets mål som är nerbrutna till begrepp. Dessa begrepp skall diskuteras utifrån de didaktiska frågeställningarna när, var, hur och varför.

Denna diskussion leder fram till en så kallad självskattning där individen tar ställning till vilka kurser som hon/han vill bli intervjuad i. En förberedande intervju utifrån individens självskattning görs och efter avslutad intervju fyller den validerade i sin formativa validerings och studieprofil. Ett underlag som visar vilka kurser som individen skall validera i den praktiska valideringen och vilka kurser samt begrepp som skall studeras efter avslutad valideringsperiod

4.2.4 Hur går den praktiska valideringen till?

Efter de fjorton dagarna på puben är det dags att gå ut sju veckor i praktisk validering, de validerade byter arbetsplats med varandra. Den validerade får sig tilldelat en ansvarig processhandledare i validering som har till uppgift att se om den validerade kan utföra praktiskt de olika begrepp/moment inom ramen för de kurser som hon/han har intervjuats i.

Inom ramen för trepartssamtalet som sker i slutet av sjuveckorsperioden deltar ansvarig pedagog i validering, ansvarig processhandledare i validering samt den validerade. Valideringen sker mot skolverkets krav för betyg på godkänt nivå och det är viktigt att ansvarig pedagog i validering förvissas sig om att bedömningen är korrekt. Här synliggörs om den validerade har utfört sina arbetsuppgifter så att de kan dokumenteras av för betyget godkänt enligt skolverkets krav för detta i respektive kurs. Finns det luckor läggs delar eller hela kursen till studie delen. Skolverket säger att alla som validerar/studerar har rätt att få det betyg som man kämpar mot och det skall de ansvariga pedagogerna i validering skapa förutsättningar för. Genom att detta krav finns från skolverket så har det även inom ramen för valideringsprocessen skapats förutsättningar genom ett enkelt pedagogiskt utformat IT-stöd på VG respektive MVG - nivå. När denna process på nio veckor är avslutad startar studierna som bedrivs i avlönat arbete med IT-stöd.

Det som är unikt i detta projekt är; valideringsprocessen sker i pubmiljö 2 veckor med byte av arbetsplatser i den praktiska valideringen 7 veckor. Vattentäta skott mellan validering och individuella studier. De individuella studierna sker i avlönat arbete med kommunikation via WillmanIT-stödmodell (intervju med projektledare).

Inom skolverket tillämpas för närvarande en definition av begreppet validering som innebär: Värdering av kunskaper och färdigheter som den vuxne skaffar sig genom studier, samhällsliv, arbetsliv, dvs. både formellt och informellt.
”Prövning, lärarbedömning, självskattning, demonstrationer, diagnoser och studievägledning ses som medel, verktyg i valideringsarbetet (Skolverket, 1999).

5. DATA

De personer som deltagit i processen har varit mestadels kvinnor som vid studie tillfället gått sista året på gymnasiet. Åldern på deltagarna har varierat mellan 17-19 år. Att de flesta är kvinnor kan bero på det program som blev validerat, omvårdnadsprogrammet, detta anses dock inte påverka resultatet i någon vidare bemärkelse.

5.1 OBSERVATION

För att kunna ge en detaljerad beskrivning kring miljön runtomkring de validerade gör jag observation av puben i Kinna. På puben befinner sig de validerade i två veckor, de intervjuas av ansvarig validerings pedagoger. Intervjuerna är en förberedande process för validering så ansvarig processhandledare i validering vet vilka kurser den validerade ska valideras i. Jag valde att göra min observation av lokalen när det inte pågick någon aktivitet eftersom det var viktigt för mig att fånga känslan av miljöns påverkan. Jag vill beskriva hur miljön ser ut där de validerade befinner sig för att på bästa sätt få en uppfattning av själva upplevelsen av, hur och på vilket sätt de validerade kan känna när de vistas i denna miljö. En tanke är också att försöka känna in skillnaden från att vistas i en ren skolmiljö och varför man inom ramen för validering varit så

noga med att välja en miljö som inte är sammankopplad med skolan. De observationer som genomfördes var med låg grad av struktur detta valdes på grund av att den formen av observation lämnar utrymme för utforskande och en hög grad av informationsinhämtning kring valideringsprocessen. Under observations tillfällen användes syftet med studien som övergripande mål med observationen men olika variabler som beteenden var inte kategoriserade utan istället var det öppet för informations inhämtning som kunde belysa studiefrågan (Einarsson, Hammar-Chiriac, 2002). Valet att observera gruppen byggde på att få ta del av vad som faktiskt sker vid valideringsprocessen utan att informationen enbart ges genom tredjepart i form av samtal, intervjuer. Detta för att materialet inte endast ska baseras på vad människor säger att de gör eller tänker (ibid). Dock skall här tas i beaktning att den information som inhämtas vid observationstillfällen tolkas av observatören och kan därför både utesluta somliga fenomen och förstärka andra.

5.1.1 Treparsamtal

Jag har varit med på tre trepartssamtal i tre olika kurser inom ramen för omvårdnadsprogrammet.

Vid trepartssamtal finns ansvarig valideringspedagog i validering, ansvarig processhandledare i validering samt den som skall valideras närvarande. Syftet med ett sådant här samtal är att den validerade ska verbalisera sin kunskap – sätta ord på. Till sin hjälp har den validerade egna anteckningar, så kallade Case. Den ansvariga pedagogen i validering börjar med att ”stämna av” med ansvarig processhandledare i validering hur den praktiska validerings period under sju veckor varit. Om ansvarig processhandledaren i validering tycker att den validerade inte lyckats med sin praktiska validering stödjer ansvarig pedagog i validering detta och går inte vidare med själva valideringen (Andersson, Sjösten, Ahn, 2003).

Valideringssamtalet går till genom att ansvarig pedagog i validering ställer frågor utifrån artefaktens begrepp. Denne ställer också frågor utifrån den kurs, den validerade validerar i. Till sist görs bedömning om den validerade har den kunskap som krävs för godkänt nivå.

Under tiden som den validerade gjort sin praktik som varat under sju veckor har den validerade haft samtal med sin ansvariga processhandledare i validering där de diskuterat begreppen som finns på den artefakt som kursen representerat. Genom diskussionerna får den validerade ofta aha-upplevelser och kan knyta an de inre, tysta kunskaper som den validerade har. Ansvarig processhandledare i validering har också arbetat tillsammans med den validerade för att på så sätt se hur kunskaper inom kursen finns förvärvade genom tidigare yrkeserfarenheter.

5.1.2 Berättelse

För att tydliggöra upplevelsen av vistelsen på puben i Kinna under 14-dagar har jag bett en validerad att beskriva detta med koppling till Willmanmodellen. Jag har via ansvarig pedagog i validering fått kontakt med en person som kommer att redogöra för sin upplevelse av validering med Willmanmodellen skriftligt i form av en berättelse. Berättelsen som användes blev ett komplement till tolkningen som gjordes vid observationen detta för att se om min upplevelse som observatör överensstämmer med den validerades känsla av situationen. Användandet av berättelsen kan ses som en variant av det narrativa förhållningssättet vid forskning där intervjupersonens egen berättelse av ett fenomen är utgångspunkten för utskriften av materialet, kärnan i det som forskaren skriver. En frågeställning inom det narrativa förhållningssättet skulle

kunna vara, hur rekonstrueras intervjupersonens ursprungliga berättelse till en historia som forskaren själv vill berätta för läsarna? (Kvale, Brinkmann, 2010).

5.2 ANALYSMETOD

Som hjälp vid en bedömning av analysens kvalitet hänvisas till min förförståelse (se nedan). Analysen görs utifrån tre trepartssamtal (en validerade), egen upplevd berättelse och tar upp det i förhållningssättet vilket är av relevans i valideringen som process, analysen utgår ifrån den validerades perspektiv.

I analysen tolkas samt kopplas de teoretiska begreppen *Bemötandet av den validerade, Pedagogiskt förhållningssätt vid validering* för analys och tolkning av trepartssamtal till min problemformulering, *hur kommer den tysta kunskapen fram? Är det genom trepartssamtalet eller är det genom artefakterna?* Den ansats som valts vid analysen är av hermeneutisk art då detta avser en mångfald av legitima tolkningar. Valet av ansatsen görs på grund av de frågeställningar som uppkom kring valet av observation och att sätta observatörens tolkning som en form av sanning vid materialinsamlingen. En hermeneutisk ansats hjälper till att utifrån elevens beskrivning utveckla en bredare tolkning av validering och betygens betydelse i undervisningssystemet. Tolkningen av materialet styrs av de frågeställningar som författaren väljer att ställa vilket i sin tur kan ge svar eller ytterligare frågor inom olika områden. Dock är syftet med hermeneutiken att finna en giltig och övergripande förståelse med meningen i insamlat material (Kvale, Brinkmann, 2010).

5.2.1 Trovärdighet

Jag har haft som mål i min undersökning att vara så öppen och ärlig som möjligt och redovisa genom att citera för att få en exakt uppfattning. De människor jag har varit i kontakt med har alla haft anknytning till validering, antingen i egenskap som pedagog, processhandledare, validerade eller före detta validerad.

Utifrån den förförståelse jag har blir min undersökning trovärdig. Jag har erfarenhet från att ha arbetat extra inom äldreomsorgen. Det jag upplevde positivt med att ha arbetat inom äldreomsorgen är att yrket inte krävde en massa kontorsarbete.

Att arbeta inom äldre omsorgen ger kunskaper som inte går att hitta i litteratur, genom att de äldre ofta själva delar med sig av sina livserfarenheter, berätta hur det var förr ”på den gamla goda tiden”.

Jag har ingen formell behörighet att arbeta med äldre människor. På det äldreboende där jag arbetade extra fanns det flertalet vård och omsorgspersonal som hade fasta tjänster som arbetat i många år också utan formell behörighet. Men genom alla de år som vård och omsorgspersonal och med den yrkeserfarenhet de fått har de blivit experter inom sitt yrke.

En ny tjänst skulle tillsättas och den som blev anställd var en nyutbildad med formell behörighet. De kunskaper den nyanställda hade var föga och de med informell behörighet fick en lärling, de fick bland annat visa och förklara hur en sänglift fungerar.

Informell – formell behörighet inom vård och omsorg enligt mina erfarenheter summeras så här;

– Chefer inom vård och omsorg borde bli medvetna om de tysta kunskaper som finns hos vård och omsorgspersonalen och synliggöra kunskaperna genom validering som leder till dels formellt behörig personal och förhindrar eventuella uppsägningar.

Jag vet att validering betyder att göra giltig och genom de tidigare yrkeserfarenheter man har kan man göra informell kunskap till formell. För mig finns ingen motsättning mellan teori och praktik, istället är de två kompletterande delar av samma kunskapsmässiga helhet.

Övertygelsen om att lärande sker i många andra sammanhang än inom det formella utbildningssystemet har jag med mig från tidigare kunskap om validering som jag har skrivit en tidigare uppsats om. Om de informellt inhämtade kunskaperna blir synliga och värderade, leder det för de flesta till ett ökat självförtroende och en positiv utveckling, den tysta kunskapen blir synliggjord och man får en förståelse för den. Man verbaliserar sin kunskap.

6. REDOVISNINGAR AV OBSERVATIONER OCH ANALYSER

I detta kapitel beskriver jag först utgångspunkt för analysen. Sedan beskriver jag valideringssamtalet för att få en övergripande bild av vad det är. Efter det kommer trepartssamtalet som beskriver hur det går till. Detta är kopplingen till vad mitt arbete handlar om.

Jag har valt att först redovisa trepartssamtal där artefakternas begrepp knutna till specifik kurs finns förklarade först. Efter varje trepartssamtal följer analys och tolkning med teoretiska begrepp – bemötande av den validerade, pedagogisk förhållningssätt, kunskapssyn där vissa av artefaktfakternas begrepp valts ut. Trepartssamtalen är genomförda av en och samma validerade tillsammans med ansvarig pedagog i validering och ansvarig processhandledare i validering. Slutligen kommer en berättelse skriven av en validerad vilken analyseras och tolkas efter den.

6.1 UTGÅNGSPUNKTER FÖR ANALYSEN

Den validerade får berätta om begrepp som finns på valideringskortet/artefakten. Den validerade kopplar begreppet till hur det användes i det praktiska arbetet. Tankar och resonemang förs om hur viktigt det är med de hjälpmedel som finns och att de fungerar, den validerade gör koppling till sina egna tidigare erfarenheter och kunskaper. Den ansvariga pedagogen i valideringen ställer frågor som gör att den validerade måste tänka efter och dra paralleller till dels hur det fungerar i arbetet samt vilka tidigare erfarenheter den validerade har. Den ansvariga valideringspedagogen får en uppfattning om vilken kunskap den validerade har.

Detta resonemang som förs om kunskap anknyter direkt till informell kunskap. Den validerade kommer själv till insikt och får en a-ha upplevelse kopplat till de inre outtalade kunskaper denne bär på. Med andra ord, genom trepartssamtalet verbaliseras de outtalade kunskaperna genom att man sitter och för en dialog om de olika nyckelbegreppen på valideringskortet, man går från del till helhet och knyter an till den informella kunskapen som lyfts fram. På så vis synliggörs kunskaperna och kan kopplas till målen inom ramen för den specifika kursen i omvårdnadsprogrammet.

Enligt Wittgensteins är den informella kunskapen baserad på teoretisk och praktisk kunskap. Detta är likt Aristoteles tankar kring att kunskap bygger på både teori i form av lärande genom läsning samt två former av praktik. Han skiljde mellan två former av praktiskt kunskapsbyggande där den ena kunskapen produceras vid praktiskt handlande likt hantverk och den andra kunskapen produceras i mötet med andra, en form av mellanmänskligkontakt (Gustavsson, 1998). Inom vård och äldreomsorg finns det många människor utan formell

behörighet som arbetat i många år. Aristoteles menade på att syftet med den teoretiska kunskapen är sanningen medan den praktiska kunskapens syfte är verket. Han myntade begreppen episteme och techne där episteme syftar till det teoretiska kunskapsbyggandet dock inte enbart i termer om att vetandet handlar om att något är på ett visst sätt utan också varför det är så. Techne (praktisk kunskap) antyder på varje aktivitet som syftar till att skapa något bortom själva aktiviteten, en förvärvad vana att skapa ett bestämt resultat. Dock finns även här en vikt i att veta varför något görs vilket skapar förutsättning för att den praktiska kunskapen får samma allmängiltighet som den teoretiska (Gustavsson, 1998). Genom validering och trepartssamtalet blir den validerade medveten om sin informella kunskap och kan verbalisera den genom att ansvarig valideringspedagog ställer frågor som lockar fram en medvetenhet. Det som är gemensamt för teori och praxis är att värdet ligger i själva aktiviteten, medans värdet med något som tillverkas praktiskt ligger i resultatet.

Den ansvariga processhandledaren ställer frågor som hur upplever du...?, kan du vidareutveckla? Dessa frågor ställs på ett sådant sätt för att få igång tankeverksamheten hos den validerade. Här tillämpas Engqvist teorier ”om konsten att samtala”.

För att kunna göra en bedömning av den validerades kunskaper så är det viktigt att ansvarig processhandledare i validering delger sitt omdöme det väger tungt när betyget skall sättas.

Skolverket har skrivit; *Bedömning och betygssättning* där det har gjorts en genomgång för vilka roller som skolverket – rektor, lärare/pedagoger - studerande har.(skolverket, 2000)

Centralt fastställande kursmålen och betygskriterierna ska tolkas lokalt. På var enskild skola kan lärarna/pedagogerna i det så kallade professionella samtalet själva avgöra hur målen ska uppnås. Också de som studerar ska vara delaktiga genom att själva reflektera över sitt eget lärande samt kunskaper.

Då validering görs ligger ett stort ansvar på de ansvariga pedagogerna i validering det vill säga de ska bedöma vad de validerande har med sig (yrkeserfarenheter) som motsvarar det kursmålen beskriver kopplat till begreppen på valideringskortet.

6.2 VALIDERINGSSAMTALET

Det här samtalet sker alltid vid ett fysiskt möte, det viktiga är att man skapar en positiv atmosfär för den validerade och som den validerade känner sig bekväm och trygg i. Det skapar de bästa förutsättningarna för en bra kommunikation. För att skapa ett gott samtalsklimat är det viktigt att förhållningssättet i bemötande och förmåga att lyssna fungerar, därför är kunskaper som samtalsmetodik i ett valideringsarbete en självklarhet. Då finns de förutsättningar för att människan vilken är föremål för samtalet ska känna sig betydelsefull, trygg och bekräftad.

Under valideringssamtalen tillämpas Anders Engqvists teorier ”*Om konsten att samtala*”, han framhåller att man i samtalet ska söka efter sin egen trygghet – *sitt eget bästa att förhålla sig på*, med andra ord det man tycker är trovärdigt utifrån en själv.

Genom att ha ett empatiskt förhållningssätt det vill säga lyssna in det som sägs och att ställa så kallade öppna frågor så kan man närma sig en person på ett mer personlig sätt. Vid denna tillämpning använder man frågeord vilka har funktionen som hjälpmedel för att individen ska hitta ”den röda tråden” för sin berättelse. Berättelsernas innehåll kan handla om diverse olika möten eller om olika situationer som den validerade upplevt betydelsefulla som yrkesmänniska och som bidrar till reflektioner över dessa olika situationer eller händelser.

Det här är förslag på typ av öppna frågor som ställs;

Vill du berätta/vidareutveckla?

Hur upplevde du...?
Vad fick du ut av den situationen?
Vilken händelse har påverkat dig mest? (Jacobsson, 2004, sid.5).

Man har valt att undvika frågeordet *varför* i det här sammanhanget på grund av att det skulle kunna upplevas som uppfordrande (Jacobsson, 2004).

Gunilla Jacobsson, projektledare och metodutvecklare, verksam vid CFL (centrum för flexibelt lärande), påpekar vikten av att individen ska känna livsglädje kopplat till validering samt att hon/han ges möjlighet att reflektera över situationer/händelser denne varit med om. Det är i detta skede som samtalet med en så kallad valideringsvägledare är så betydelsefull.

De personer som valideras har tysta kunskaper eller dold yrkeskompetens, de kan ofta saker som de själva inte är medvetna om, det är därför det är så viktigt att få fram dem i valideringssamtalet.

Den tysta kunskapens kännetecken är, kunskaper, erfarenheter, personliga kvalifikationer, färdigheter och förmåga att överföra färdigheter till nya situationer (valideringscentrum.nu).

6.3 TREPARTSSAMTAL - UTVÄRDERING

Tiden för ett samtal varierar beroende på hur mycket tid den validerade har behov av för att beskriva de olika situationerna kopplade till begreppen för att visa sina kunskaper. Ansvarig pedagog i validering har mycket tyngd i sina omdömen om den validerade. I samråd med ansvarig processhandledare i validering och ansvarig pedagog i validering avgörs om den validerade skall bli godkänd eller om delar eller hela kursen skall läggas till studie delen.

Närvarande vid samtalet är ansvarig pedagog i validering som med hjälp av artefakten för kursen lyfter de nyckelbegrepp som finns för att koppla dem till verkligheten här och nu. Det görs för den validerade ska få en a-ha upplevelse. Trepårtssamtalet bygger på de begrepp på artefakten för kursen, människor som arbetat länge har stora erfarenheter och den informella kunskapen de bär på synliggörs. Den validerade verbaliserar sin kunskap – sätter ord på. Till sin hjälp får den validerade ha egna case som skrivits ner då samtal med ansvarig processhandledare i validering förts kontinuerligt under valideringsperioden. De samtal mellan ansvarig processhandledare i validering och validerade har handlat om nyckelbegreppen på artefakten för den kurs som validerade validerar i. En tolkning görs av delarna till helheter inom ramen för omvårdnadsprogrammet.

Till grund för trepartssamtalet ligger de artefakter som ansvarig processhandledare i validering valt ut utifrån Omvårdnadsprogrammets 25 olika kurser. Varje artefakt representerar en kurs inom ett ämnesområde. Ämnesområdet är färgmarkerat. Begreppen som finns på artefakterna är framtagna utifrån skolverkets kursmål och med stöd av skolverkets betygsriterier för betyget Godkänd. På varje artefakt står också de didaktiska frågeställningarna När? Var? Hur? och Varför?

Genomgående i alla kurser när det gäller betyget Godkänd skriver skolverket att eleven skall kunna beskriva, med handledning utför samt kunna redogöra för. Detta ligger till grund för varför man valt att trepartssamtalet är betygsgrundande och ligger på godkänt nivå. För att validera för högre betyg Väl godkänd och Mycket väl godkänd använts ett specialutformat IT-stöd.

6.4 KURSEN ARBETSMILJÖ OCH SÄKERHET 50POÄNG

Artefaktens begrepp för kursen; Sociala kontakter, inflytande och personlig utveckling, hälsa/ohälsa, fysisk/psykisk/social arbetsmiljö, arbetsorganisation, individ/företag/samhälle, aktuella lagar, arbetsskada/olycksfall, brand samt elsäkerhet.

(Validerade, eleven) berättar om en händelse när de varit med om en presentation av validering med andra anordnare. En av dessa hade hälsat välkommen till utbildningen och sagt att då man validerar upptäcker man hur mycket det är man inte kan.

V *"men vi säger ju precis tvärtom. Att nu ska vi få uppleva en massa som vi faktisk redan kan. Det är det vi ska få bekräftelse på."*

P (läraren, projektledaren) ger en förklaring på hur ett bemötande av validerade ska vara. *"Alla människor kan och vill, förutsättningen är att man får de rätta verktygen."*

P *"kan du beskriva begreppet god arbetsmiljö och förklara hur det används i det praktiska arbetet?"*

V *"en god miljö, ja det förutsätter ju att det finns bra hjälpmedel som exempelvis fungerande hjälpmedel som liftar, det är viktigt. Jag har tidigare kunskaper om hur de fungerar. Det är också viktigt att man får den information som behövs. Och ett gott samarbete är A och O."*

Det som V beskriver i texten ovan kan vara den form av informell eller praktisk kunskap som Aristoteles menade skapades vid praktiskt handlande. V sätter här ord på en form av kunskap som hen tidigare inhämtad i form av att själv sett på och testat hur liftar fungerar.

P *"möjligheter då – inflytande och kompetens är det bra för miljön?"*

V *"har man viljan och önskan att få mer kompetens är det viktigt att få en chans till kompetenshöjning som fortbildning. Sedan finns det ju föreläsningar mm. Jag har gått på en del föreläsningar just för att bli lite mer kompetent faktiskt nu när jag tänker på det."*

Här skiljer V på begreppen kunskap och kompetens, hen menar på att kompetenshöjning sker i teoretiska moment likt föreläsningar. Dock kan dessa föreläsningar även ses som en form av praktiskt kunskapsbyggande med utgångspunkt i Aristoteles mening om den mellanmännsliga kontakten. Dock kan V:s uttalanden tolkas på så vis att kompetens handlar om de färdiga resultaten medan själva aktiviteten, det som lett fram till resultatet anses underordnat. Synen på värdesättningen av den informella praktiska kunskapen kan anses spegla betygsättningssystemet där den teoretiska kunskapen tidigare värdesatts högre.

P *"psykosocial arbetsmiljö är viktigt för välbefinnandet på en arbetsplats. Fokus ligger idag på den psykosociala arbetsmiljön. Det fysiska arbetet har dragit ner på dödligheten på arbetsplatsen. Vad säger du om det?"*

V *"ja. Jag tycker det är viktigt att må bra på arbetet. Som att få massage är ett bra exempel. Vi får så kallade må bra pengar varje år från kommunen för vårt eget välbefinnande. Och sedan så är det en av oss som gått en massage kurs."*

Sedan så speglas ju ens hemförhållande i arbetet. Jag menar, mår man inte bra hemma så brukar det ju få utlopp på jobbet. Har man en trygg miljö så vågar man också berätta, jag tänker på att det är viktigt att ha en god relation med sina arbetskamrater."

P *"om man skadar sig på arbetet, vad är viktigt att tänka på då?"*

V "att man ska anmäla även om jag inte har ont just då för det kan ju komma senare i livet."

P "vem har ansvaret för åtgärd då?"

V "ja just det, det har ju min arbetsgivare"

P "om du varit sjukskriven länge vilka skyldigheter har du som anställd då?"

V "jag har faktiskt kommit tillbaka till ett arbete efter en långtidssjukskrivning och då fick jag ett förslag på rehabilitering av min chef som jag arbetade utifrån, just det och den ska man ju faktisk medverka i."

P "precis och det är en arbetsgivares skyldighet att ge förslag på rehabilitering och det måste ske i samspel med arbetsgivare och arbetstagare."

P "Den humanistiska lagen då, den säger ju att arbetet skall anpassas efter individen."

V "det är inte alltid så även om man ska se till människan så som hon är eller att alla ska må bra utifrån sina förutsättningar. Man blir ju pålagd mer och mer arbetsuppgifter. Målet är en sak men med de erfarenheter jag har så efterlevs det inte fullt ut. Men ja så är det, fungerar det inte och chefen inte lyssnar på mig så kan man ju ringa facket och höra vad som är rätt."

P "ja just det, bra."

Stycket ovan hänvisar till hur motsägelse fullt det kan vara att värdesätta den teoretiska kunskapen högre inom skolsystemet. I teorin bör "den humanistiska lagen" gälla tillsammans med en fullständig måluppfyllnad. Dock menar V på att de erfarenheter hen har förvärvat på arbetsplatsen (informell kunskap) visar på att realiteten strider mot teorin.

P "hur upplever du den validerades kunskaper om arbetsmiljön nu när ni arbetat ihop och du har sett hur det fungerat?"

PH (praktik handledare) "jo jag har märkt en lång yrkeserfarenhet för den validerade vet hur man gör vid exempelvis brand. Så kunskaperna ser jag att de finns."

P "hur har du kunnat se dessa kunskaper?"

PH "vi har arbetat tillsammans ett par gånger, vi har haft samma pass."

P "okej ja då har du ju fått en bild på vad den validerade kan. Hur bedömer du den validerade vad gäller denna kurs, godkänd?"

PH "oja, det tycker jag verkligen. Det märks att den validerade kan detta för det kommer så naturligt, jag tänker på sättet den validerade arbetar på, det kanske ingen nybörjare skulle göra utan den validerade känns trygg med dessa arbetsuppgifter och jag har kunnat koppla kunskaperna till kursen arbetsmiljö trots att det är en ganska så svår kurs att validera i rent praktiskt."

P "Då så bedömer jag denna kurs arbetsmiljö som godkänd."

6.5 ANALYS OCH TOLKNING AV KURSEN ARBETSMILJÖ OCH SÄKERHET

Ansvarig processhandledare i validering betonade att vissa lagar som finns inom ramen för kursen arbetsmiljö kräver mer faktakunskap av betydelsen för exempelvis arbetstidslagen än vad den psykosociala arbetsmiljön kräver som kan ses i det praktiska arbetet kopplat till delmålet i kursen. Här blir kunskapssynen i trepartssamtalet inte bara praktiskt bedömd utan det kräver vissa faktakunskaper också.

Trepartssamtalet inleds med att den validerade berättar om en händelse denne varit med om. Ett presentationsmöte om validering där anordnaren uttrycker sig på ett felaktigt sätt. *"då man validerar upptäcker man hur mycket man inte kan"*. Min tolkning av uttrycket, här är exempel på att medvetenhet om att individer med lång erfarenhetsbaserad kunskap själva inte är medvetna om dem.

Artefaktens begrepp lyfts inom ramen för den kurs den validerade validerar i, ansvarig validerings pedagog ställer frågor som gör att den validerade får tänka efter hur till exempel begreppet arbetsmiljö är kopplat till verksamheten. Genom att ansvarig pedagog i validering ställer frågor på ett sådant sätt som gör att den validerade får tänka efter hur det fungerar i verksamheten kan validerade koppla begrepp till praktik och får därför a-ha upplevelse. Exempel;

"P om man skadar sig på arbetet, vad är viktigt att tänka på då?"

V att man ska anmäla även om jag inte har ont just då för det kan ju komma senare i livet.

P vem har ansvaret för åtgärd då?"

V ja just det, det har ju min arbetsgivare"

Den ansvariga pedagogen i validering bemöter den validerade genom att ställa frågor som den validerade förstår, ansvarig pedagog i validering lägger sig på den validerades nivå. Ansvarig pedagog i validering förhåller sig pedagogiskt i valideringsprocessen genom att locka fram de tysta kunskaperna och få den validerade att bli medvetna om dessa. Ansvarig pedagog i validering frågar också processhandledare om den validerades kunskaper för att få veta om kunskaperna inom ramen för kursen finns rent praktiskt.

6.6 KURSEN SOCIAL OMSORG 150 POÄNG

Artefaktens begrepp för kursen; Historik, organisation, integritet, förhållningssätt/möte, självbestämmande, etik, stöd och hjälp, aktuell lagstiftning, mål och riktlinjer, miljö, barn/ungdom/vuxna, social samvaro samt grundläggande behov.

P började med att ställa frågan till PH hur det hade fungerat?

PH *"allt har varit jätte bra och att V är jätte gullig och henne vill vi behålla här på huset."*

P *"bra det känns bra att allt har fungerat bra mellan er under dessa veckor."*

P fortsätter och vänder sig till V och frågar henne hur hon haft det under denna tid?

V *"jätte bra fast jag var inte helt glad åt att byta arbetsplats."*

P *"varför ville du inte det?"*

V *"jag har arbetet 25 år på ett boende i Fritsla och det kändes jätte konstigt i början att behöva lämna det för jag vet ju att det jobbet kan jag."*

P vänder sig till PH och frågar, *"är V godkänd eller underkänd i kursen?"*

PH säger att *"V är godkänd och jätte duktig."*

P *"jag skulle uppskatta om du valde ut minst två begrepp och berättar för oss hur V har arbetat för det är ju det underlaget som du stödjer dig på när du godkänt V eller?"*

PH *"javisst! Begreppet självbestämmande Jag kom gående i korridoren häromdagen och såg att V gick in till, vi kan kalla henne Elin. Elin är en bestämd enveten kvinna och tycker inte om ny personal och kan vara "överj..." Jag knackade på dörren och gjorde mig ett ärende in för jag ville se hur V gick tillväga för att få Elin in i duschen. V frågade om Elin ville duscha och det ville hon inte. Jag satte mig i rummet medan Elin och V var inne på toaletten så jag hörde mycket*

tydligt hur V lirkade med Elin, V sa bl.a. att när du har duschat kan jag rulla upp håret på dig om du vill. Elin tackade ja till det. Men måste jag duscha? V sa att det blir jätte svårt för mig att hjälpa dig med hårtvätten om du inte duschar. Elin säger, då gör jag det efter frukost lovar du då att rulla håret?"

PH "V har verkligen utgått ifrån självbestämmande. Elin fick verkligen bestämma själv om duschningen och det blev helt enligt hennes vilja."

P "bra"

PH "nästa begrepp stöd/hjälp jag tycker att V verkligen har visat genom att vårdtagarna har fått möjlighet att själva göra så mycket som dem kan själva och när V har sett att de inte klarar av mer så har V stöttat upp Vi har en herre här som alltid vill ha hjälp med att bli matad och då satte sig V bredvid honom och pratade med honom. V talade om vad som serverades och att hon kunde hjälpa honom när han inte kunde själv men att hon helst ville att han själv skulle försöka. Hon hjälpte till med att han fick besticken och lite mat på dem sedan fick han själv stoppa maten i munnen så jag tycker att det är inget tvivel om utan att V är godkänd."

P "bra."

P ber V beskriva hur hon har arbetat med utgångspunkt i begreppet historik?

V "det har inte varit svårt alls för det finns många väldigt gamla här och de är ganska klara i huvudet och de har berättat för mig hur det var när de var unga och hur det såg ut i Marks kommun på den tiden de växte upp. När de gick i skolan."

V "vi talade också om Emil i Lönneberga om fattigjon och komandoran. Jag känner att när det gäller historiken så hade jag bra på fötterna redan innan jag validerade men det har varit otroligt spännande och höra när de gamla berättar att de faktiskt har upplevt både jordgolv och när en av dem som är här var liten fanns det ingen ström man kan nästan inte fatta det."

P "begreppet grundläggande behov, hur har du arbetat för att tillgodose dem för vårdtagarna?"

V "jag har sett till att de fått mat sömn och så har jag kramat dem lite eller klappat dem på kinden, det har varit lite olika. Toalettbesöken har varit många och flera av vårdtagarna har faktiskt blöja så det är viktigt att byta den ofta så att de inte behöver vara oroliga över att det luktar. Jag har också sett till så de har fått duscha men även fått lite stimulans att läsa tidningen se på tv och umgås med andra fast det har inte varit så enkelt, de vill helst vara inne i sina lägenheter eller rum."

P "jättebra, du är godkänd i kursen."

P "nu tar vi nästa kurs."

6.7 ANALYS OCH TOLKNING AV KURSEN SOCIAL OMSORG

Trepartssamtalet inleds med att ansvarig pedagog i validering frågar processhandledare om den validerade är godkänd i kursen och ber processhandledare välja ut två av artefaktens begrepp som de arbetat med. Jag tolkar detta som att ansvarig pedagog i validering gör detta för att se hur processhandledare gjort för att koppla begrepp till praktiskt utförande där den validerade visat sina kunskaper.

Begreppet självbestämmande har processhandledaren iakttagit den validerade i en situation utan att den validerade vetat om det. Begreppet stöd/hjälp ges ytterligare exempel på av processhandledaren där den validerade visat i en situation hur begreppen blivit tydliga. Här blir den validerade medveten om begrepp kopplat till daglig verksamhet och kan knyta an till sitt arbete.

Det pedagogiska förhållningssättet vid valideringen sker genom att ansvarig pedagog i validering får den validerade att bli medveten om sina yrkeserfarenheter kopplat till artefaktens begrepp inom ramen för kursen. Bemötandet av den validerade sker genom att ansvarig pedagog i validering och processhandledare ser den validerade som en individ med oerhört viktiga yrkeserfarenheter inte vad den validerade har för bakgrund.

Ansvarig pedagog i validering ber den validerade *"beskriva hur hon har arbetat med utgångspunkt i begreppet historik?"* Den validerade kan koppla detta begrepp till de äldres sagor om hur det var förr i kommunen och kan relatera till den kunskap som den validerade får om/kring historia.

6.8 KURSEN MEDICINSK GRUNDKURS

P *"det var ju inte helt klart om du skulle validera i medicinsk grundkurs. Vi hade lite olika uppfattningar om det du och jag eller hur?"*

V *"ja jag vet det."*

P frågar PH hur det har det gått för V i denna kurs?

PH *"det är alltid svårt när vi får validerade som skall validera i medicinsk grundkurs för vi har ju egentligen inte den typen av vårdtagare här. Vi har ett par stycken som vi kan hänvisa till annars vore det väl lämpligare att validera den kursen på lasarettet."*

P *"vi har i nuläget ingen möjlighet att göra det för vi har inget sådant samarbete med dem. Jag hoppas att vi kommer att få det inte bara för valideringens skull utan även för att i valbar kurs kanske någon vill göra en praktikperiod där. Men nu får vi ta vara på det som vi har. Är V godkänd i kursen enligt dig?"*

PH *"jag tycker inte det."*

P *"vad stödjer du det på?"*

PH *"jo vi hade magsjuka här på avdelningen och det finns ju ett begrepp inom ramen för kursen som handlar om smitta och smittspridning. Jag tycker det är självklart att vi skall tvätta händerna jätte noga när vi varit hos de vårdtagare som har magsjuka men att vi även spritar händerna. Jag fick säga till V vid flera tillfällen att sprita sina händer för att inte sprida smittan vidare. Vi hade också en vårdtagare som fick en insulin chock då frågade jag V vilka tecken på sjukdomstillstånd som man skulle observera. Jag frågade också lite om olika undersökningsmetoder och behandlingar och tycker inte att jag fick några svar som var ok. När vi resonerade om detta sa V att hon ville validera kursen men att hon var jätte osäker om hon skulle klara det för det är ju en svår kurs. Om jag får bestämma skulle jag rekommendera att V läser hela kursen för den är svår och det är jätte viktigt att man kan den."*

P *"hur ställer du dig till detta?"*

V *"det är okej att läsa kursen men jag ville i alla fall testa."*

P *"självklart. Då skriver jag in i datorn att du skall studera Medicinsk grundkurs."*

6.9 ANALYS OCH TOLKNING AV KURSEN MEDICINSK GRUNDKURS

I denna kurs presenteras inte artefaktens begrepp för att ingen validering kom att ske. Den validerade var medveten om att kunskaperna inte fanns. Trots begreppet smitta och smittspridning fanns inom ramen för kursen kunde inte den validerade koppla begreppet till att sprita händerna för att förhindra vidare bakterie spridning. Den validerade blev påmind av

ansvarig processhandledare att sprita händerna och därför kunde ansvarig processhandledare se att kunskapen inte fanns.

Det pedagogiska förhållningssättet visade sig genom att ansvarig processhandledare arbetade tillsammans med den validerade för att se vilka yrkeserfarenheter som fanns, vilka som plockades fram, det vill säga tyst kunskap men bedömningen gjordes att det inte fanns några.

I trepartssamtalet berättar ansvarig processhandledare för ansvarig validerings pedagog sitt bemötande av den validerade, att se till tidigare erfarenheter vilka inte kunde bedömas att räcka till. Tillsammans med ansvarig pedagog i validering, ansvarig processhandledare och validerade bestäms att validering inte kan ske, kunskapsluckorna är allt för stora.

6.10 MIN UPPLEVELSE AV ATT BLI VALIDERAD

”Jag heter Eva (fingerat namn) arbetar som vårdbiträde i hemtjänsten och det har jag gjort i femton år. Min chef frågade mig om jag ville validera för att få kompetens att arbeta som undersköterska. Jag visste inte vad validering var så jag frågade en kompis som hade gjort detta vad det var för något. Eftersom jag hatar allt vad skola heter så förstod jag att detta var nog det enda sättet som jag skulle få undersköterska kompetens på och med det en högre lön så jag tackade ja till detta.

Jag fick en inbjudan att jag skulle komma till puben i Kinna kl.09.00 en måndag morgon. Jag gick dit och var mycket nyfiken på vad detta egentligen kunde vara. När jag kom in på puben så fanns redan tio personer där redan och ytterligare fyra kom. Vi var alltså femton stycken.

Första dagen var det information på tvären och längden jag fattade nästan ingenting fick fråga flera gånger. Vi fick information om validering att det inte handlade om studier utan att vår erfarenhet var viktig och att vi skulle bli intervjuade en och en eller två och två skulle få välja själva hur vi ville ha det. Första dagen blev vi också indelade i tre grupper om fem i varje. Det informerades om JänkaProjektet; Willmanmodellen och jag kommer inte ihåg allt som sas. Jo vi fick också presentera oss för varandra.

Dag två fick vi äntligen korten som det hade talats om så mycket. Kändes lite spännande. Vi fick dyrt och heligt lova att lämna tillbaka lådorna när dagens arbete var slut. Vi i vår grupp var först uppe och hämtade var sin låda. Jag öppnade min och såg att det fanns massor av kort i den och varje kort hade olika färger. Jag läste på plastlådan där korten hade legat och där stod det vilka kurser och vilken färg som representerade viken kurs.

Vi blev tillsagda att börja med en röd kurs som hette vård och omsorgskunskap för inom ramen för den kursen togs det upp lite från många andra kurser och man kunde se den som en orienteringskurs. På ena sidan kortet fanns skolverkets mål för kursen och på andra fanns en massa begrepp samt nederst på sidan stod det på vilket sätt? När, var, hur och varför dessa frågeställningar skulle vi utgå från kopplat till varje begrepp på kortet och diskutera utifrån våra erfarenheter. Vi skulle också passa på att skriva små Case för det skulle vi ha nytta av under hela valideringsprocessen vilken skulle vara i nio veckor. Två veckor på puben och sju veckor i praktisk validering.

Vi började med det kortet som vi blivit tillsagda att börja med. Det kändes lite trögt i början. Jag kände ingen i gruppen men förvånansvärt fort släppte obehagskänslan och vi hade jättemycket att prata om utifrån våra egna erfarenheter. Lite svårt att ha de där när var och hur med sig hela tiden men det gick.

Dagarna gick och vi betade av en den ena en den andra kursen och jag hade fått en massa till livs om hur omsorgerna fungerade hur det var att arbeta inom psykiatrin och inom

demensvården. Vi kom alla från lite olika områden inom socialtjänsten det vi hade gemensamt var att vi inte hade den rätta utbildningen. Nu kräver förvaltningen att alla anställda i vård och omsorg skall ha omvårdnadsprogrammet.

Så var det dags för mitt första samtal med valideringspedagogen. Jag valde att en av tjejkorna i min grupp som hade arbetat med dementa i många år skulle vara med och bli intervjuad samtidigt. Det kändes inte lika nervöst då. Vi satte oss i soffan och pedagogen satte sig i fåtöljen. Vi hade med oss våra Case och korten våra formativa validerings och studieprofiler. Pedagogerna hade bara några plastade a 4 kort och hon förklarade att det var samma begrepp på dem som vi hade på våra.

Vi fick först tala om vilka kurser som vi ville bli intervjuade i detta hette att vi hade självskrattat oss.

Vi berättade vilka erfarenheter vi hade det jag inte kunde riktigt sätta ord på kunde min kamrat göra. Vi gick igenom de gröna kurserna och det tog en hel förmiddag. När det var klart fick vi fylla i vår formativa validerings och studieprofil. Jag skulle validera etik, människan social och kulturellt och social omsorg men fick lägga till studie delen lagarna för det hade jag ingen koll på. Jag tyckte det kändes riktigt bra att få berätta om det jag hade varit med om och att jag sedan kunde ha nytta av det för att få betyg.

Dagarna på puben gick jätte fort och måndagen kom när jag skulle träffa min processhandledare. Hon skulle kolla vad jag kunde när jag arbetade och som stöd hade hon plockat fram de kort som låg som underlag för de kurser som jag skulle validera i.

Första veckan på en ny arbetsplats var jobbigt men hemtjänsten kunde jag ju och det var bara att hugga i. Jag träffade min processhandledare med jämna mellanrum och hon talade om vilka kurser och begrepp som hon skulle kolla. Hon pratade med vårdförarna och med personalen och hon tittade också på hur jag arbetade.

I slutet på den praktiska valideringen skulle ett trepartsamtal äga rum och det var då som den riktiga valideringen blev till. Pedagogerna i validering min processhandledare och jag träffades på arbetsplatsen. Pedagogerna ställde en del frågor till processhandledaren som vilka begrepp hon stödde sig på för att godkänna mig i kursen o.s.v. sedan fick jag berätta hur och på vilket sätt som jag hade jobbat för att berätta om mötet, kommunikation och jag kommer inte ihåg alla begrepp som jag skulle beskriva hur jag hade arbetat för att tydliggöra detta. När detta samtal var över kändes det oerhört bra för jag blev godkänd i de kurser som pedagogerna tidigare på puben hade bedömt att jag kunde validera i. Bara lagarna att studera i social omsorg.

Jag validerade 750 poäng av 1350p. Tiden det tog för mig att bli undersköterska var sju månader och jag arbetade under hela studietiden på heltid. Jag hatade skolan men nu skulle jag kunna tänka mig att studera vidare.”

6.11 ANALYS OCH TOLKNING AV BERÄTTELSEN ”MIN UPPLEVELSE AV ATT BLI VALIDERAD”

Det här är en berättelse av en upplevelse, en validerad varit med om. Alltså är det inget rent trepartssamtal. Jag kommer att tolka och analysera utifrån *bemötandet av den validerade, pedagogiskt förhållningssätt vid validering och kunskapssyn.*

Den validerade besitter inte den formella kompetensen för att arbeta som undersköterska och får förfrågan av sin chef om validering skulle vara intressant. Min tolkning av detta är att chefen tycker att den validerade har så stor kunskap inom yrket att validering vore bra så att den validerade får den formella kompetensen.

Det bemötande den validerade får på puben är att oavsett bakgrund får ta del av de olika artefakterna med begrepp för att sedan diskutera dem i grupp. Det som är intressant är de yrkeserfarenheter den validerade har och som denne kan koppla till alla de olika begrepp som finns på artefakten.

Genom att ansvarig valideringspedagog samtalar med de validerade där de får berätta om sina tidigare erfarenheter kan en validerings plan göras. Ansvarig pedagog i validering har lyssnat in vilka kunskaper den validerade har och kan därför bestämma vilka kurser som ska valideras i. Här är min tolkning att den tysta kunskapen visar sig och för att göra den synlig och medvetande gjord kan en validering ta sin början.

När den validerade har gjort sin praktik och trepartssamtalet sker visas pedagogiska förhållningssättet vid validering genom att ansvarig process handledare i validering arbetat tillsammans med den validerade för att se vilka kunskaper den validerade har. Ansvarig processhandledare och den validerade träffas under praktikens gång vid ett par tillfällen för att diskutera begrepp kopplat till den kurs den validerade ska validera i. Den validerade skriver sina case som får lov att finnas med som stöd vid trepartssamtalet. Tolkandet av detta är att casen gör så att den validerade kan koppla ett begrepp till sitt sammanhang.

I trepartssamtalet frågar ansvarig pedagog i validering ansvarig processhandledare om den validerades kunskaper och om betyget godkänt kan ges. Ansvarig processhandledare ger sin syn på den validerades kunskaper. Den validerade får begrepp att tydliggöra av ansvarig handledare i validering och den validerade kan redogöra för dessa genom att dels ha sina case till hjälp och knyta an till erfarenheter som den validerade har. Jag tolkar att den informella kunskapen tydliggörs och den validerade blir medveten om dessa genom att samtala och återkoppla till begrepp.

Min sammanfattning av denna analys och tolkning blir; genom trepartssamtalet, frågor ansvarig handledare i validering ställer och med ansvarig processhandledares ord med artefaktens begrepp som verktyg medvetandegör den validerade och dennes informella kunskaper.

6.12 ANALYSER OCH SLUTSATSER

Mitt syfte med mitt arbete är att skapa förståelse för om validering kan synliggöra informell kunskap. Problemet jag sökte svar på är hur kommer den informella kunskapen fram? Är det genom trepartssamtalet eller är det genom artefakterna? Min slutsats är att genom trepartssamtalet med artefakterna som hjälpmedel lyfts den informella kunskapen fram och blir synliggjord och medvetandegjord.

De resultat jag fått fram genom mina tolkningar och analyser visar att bemötande av den validerande, pedagogiskt förhållningssätt vid validering och kunskapssyn går hand i hand. Utifrån den validerades synvinkel ses denne som en individ med viktiga yrkeserfarenheter, det är med de rätta förutsättningarna som den validerade uppnår sitt mål i den kurs den validerade validerar i. Det är oerhört viktigt att ha det rätta pedagogiska förhållningssättet i trepartssamtalet, att den ansvariga validerings pedagog lägger sig på rätt nivå så att den validerade förstår de frågor som ställs och kan knyta an till artefaktens begrepp till sitt arbete – daglig verksamhet.

Processhandledarens funktion är att dels se hur den validerade arbetar kopplat till artefaktens begrepp samt diskutera med den validerade begrepp kopplat till arbete.

I trepartssamtalet får den validerade en aha – upplevelse det vill säga det som är ett begrepp är det som den validerade blir medveten om som utförs i arbetet. Den informella kunskapen blir synliggjord och medvetandegjord.

7. DISKUSSION

Genom att skapa förutsättningar för hur och på vilket sätt som artefakterna i Willmanmodellen kan vara ett underlag för att synliggöra den informella kunskapen hos validerade har denna uppsats kommit till stånd. Att synliggöra kunskap hos människor kan ofta upplevas som problem och hur kan man möjliggöra detta så att det är möjligt att nå.

Validering är ett begrepp som hörs allt mer i samhällslivet och i olika debattsammanhang men tolkas och används i dagligt tal lite olika beroende på kunskap om begreppets innebörd. Att validering som metod använts utanför Sveriges gränser innan vi ens visste att begreppet fanns styrker den litteratur som ligger till grund för denna uppsats. Att valideringsbegreppet är ett relativt nytt begrepp i Sverige styrker svårigheter som jag har haft att få fram aktuell forskning inom området. Att läsa om olika valideringsmodeller har också varit både förvillande men också informationsgivande för att skapa förståelse för Willmanmodellens enkelhet och generaliserbarhet. Sammanfattningsvis så har vi i Sverige inte umgåtts med begreppet validering under så många år och har inte kunnat utforma ett gemensamt verktyg/metod för den valideringsmodell som skall tillfredsställa det nationella behovet. Önskvärt vore att detta arbete blev klart snarast så de som arbetar eller kommer att arbeta med stöd av validering har ett gemensamt förhållningssätt till vad validering är och hur det skall fungera i valideringsprocessen samt vilka artefakter som skall ligga till grund för valideringssamtalen o.s.v. Kanske kan man bli tvungen att skapa flera olika modeller för att tillgodose de olika behoven inom ramen för validering.

Det var också oerhört spännande att ta till sig hur valideringsbegreppet gjorde sitt intåg i skolvärlden och vilken betydelse validering fått inom ramen för yrkesprogrammen. Från regeringens håll gavs ett uppdrag till tre stora städer att utforma en struktur och modell för validering. Genom uppdraget växte olika modeller och strukturer fram för validering. Det tydliggjordes att validering inte handlade om studier och därav avgränsades valideringsprocessen till att fånga den informella kunskapen. Frågor jag ställer mig; vad är informell kunskap och hur synliggörs den?

Genom detta arbete har jag kommit i kontakt med mycket litteratur som skrivit om informell kunskap. Det har varit viktigt att ta del av bland annat vad är kunskap och vad är informell eller praktisk kunskap? Genom litteraturen växte så småningom en förståelse fram för den informella kunskapen och hur viktigt det är att ta vara på den. Att tydliggöra den informella kunskapen stärker och lyfter fram oanade resurser hos personer som verkligen satt ord på och formaliserat sin informella kunskap. Ett sätt att lyfta fram den informella kanske tystade kunskapen kan vara genom validering med stöd av en väl genomtänkt valideringsmodell. Min uppsats handlar om informell kunskap och validering med stöd av Willmanmodellen. Många frågor har väckts under resans gång med detta arbete men den mest centrala har ändå varit hur gör man för att ta tillvara, synliggöra den informella kunskapen så att den blir formell? Marks kommun har gett ett uppdrag till två personer att arbeta fram en modell för validering och resultatet av det arbetet blev Willmanmodellen. Willmanmodellen har genom detta politisk legitimitet men också en social förankring eftersom den har utarbetats i samverkan med berörda personer som skall hantera modellen. Willmanmodellen bygger på en enkel konstruktion där Omvårdnadsprogrammets olika kurser färgsatts inom ramen för ett visst mönster. Varje kurs hade

övergripande mål och dessa mål var nerbrutna till begrepp. Jag har förstått att det enkla är ju det svåra vilket klart och tydligt visar sig i Willmanmodellens konstruktion

Med stöd av begrepp och med ett tydligt medvetet sätt att kommunicera både i de förberedande intervjuerna och i trepartssamtalet satte de validerade ord på det som de trodde sig om att inte kunna. Genom att göra observationer av miljön där gruppdiskussionerna bedrevs fick jag en förförståelse för hur viktigt det var att inte vistas i skolans lokaler under valideringsprocessen. Många människor upplever sin skolgång som oerhört ”jobbig” och har därför valt bort att studera vidare. Med stöd i miljön, gruppdiskussioner runt artefakterna i grupper om fem personer gavs möjligheter att börja känna in vad kan jag egentligen, vad har jag med mig i bagaget och varför har jag inte tagit till vara på denna kunskap tidigare? Vad behöver jag lära mig för att nå målet i respektive kurs? o.s.v.

Att det skapats möjlighet för mig att fördjupa mig i ett område som tills nu varit helt okänt har varit otroligt spännande och lärorikt. Med stöd i etnografin och olika forskares uppfattningar om vad informell kunskap är har jag fått svar på den fråga som jag hade när jag startade mitt arbete, *hur synliggörs den informella kunskapen i valideringsprocessen? Vilken roll spelar trepartssamtalen och de olika artefakter som används?* Att den informella kunskapen går att synliggöra är det inget tvivel om. Mina resultat har tydligt visat att genom artefakternas begrepp blir den validerade medvetandegjord av sina informella kunskaper. Genom att ha ett positivt bemötande av den validerade samt ett bra pedagogiskt förhållningssätt vid validering är det i trepartssamtalet som ansvarig pedagog i validering och ansvarig processhandledare i validering får den validerade att verbalisera sin informella kunskap. Det är med hjälp av artefakterna och dess begrepp som den validerade kan utifrån tidigare yrkeserfarenheter sätta det i sitt sammanhang. De informella kunskaperna blir synliga. Genom trepartssamtalet med artefakterna som verktyg, kommer den informella kunskapen fram!

Jag vet att skulle någon annan bli intresserad av, att utifrån min frågeställning metod och val av forskningsansats göra om samma sak som jag gjort i denna uppsats så skulle svaret på frågan bli den samma. Det går med enkla medel synliggöra informell kunskap om personen som håller i samtalet är medveten om sitt professionella förhållningssätt och det betydelsefulla samtalets betydelse. Det är också viktigt att valideringsmodellen är formad på ett sätt så att den stimulerar till egen drivkraft, reflektioner över och om vad jag har för reell kunskap. Detta lägger grunden för det livslånga livsvida lärandet.

8. REFERENSER

Litteratur

Alle'n, S och Norstedts förlag (1991) *Norstedts Svenska ordbok*

Alsterdal, L (1999) *Det tredje ögat Om yrkeskunnande i vård och omsorg* Bäckströms förlag

Andersson, P, Sjösten, N-Å och Ahn, S-E (2003) *Att värdera kunskap, erfarenhet och kompetens Perspektiv på validering* Kalmar: Lenanders grafiska AB

Backman, J. (1998) *Rapporter och uppsatser* Lund: Studentlitteratur

Bjurwill, C. (2002) *A, B, C och D Vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser* Lund: Studentlitteratur

Einarsson, C. & Hammar Chiriak, E. (2002) *Gruppobservationer – Teori och praktik* Lund: Studentlitteratur

Ellström, Per-Erik. (1992). *Arbete och lärande. Förutsättningar och hinder för lärande i dagligt arbete*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Gustavsson, B. (1998) *Vad är kunskap? En diskussion om praktisk och teoretisk kunskap*. Lenanders grafiska ab, Kalmar 2002 · 11043Tryck:

Göranzon, B red. (1983) *Datautvecklingens filosofi. Tyst kunskap och ny teknik*. Stockholm; Carlsson & Jönsson och Arbetslivscentrum

Jacobsson, M (2004) *Erfarenheter och reflektioner av validering som metod i flexibel utbildning inom omvårdnadsområdet* Nationellt centrum för lärande

Johannessen, Kjell S. (1988): Tankar om tyst kunskap. I tidskriften *Dialoger* Nr 6/88, Malmö: Carlssons.

Josefsson, I (1998) *Från lärling till mästare*. FOU rapport nr 25, SHTF Lund; studentlitteratur

Kullberg, B. (1995). *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, s. & Brinkmann, S. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Nyberg, R. (2000) *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och Internet* Lund: Studentlitteratur

Ringström, A-C (2003) *Studie cirkel i validering* Nationellt centrum för flexibelt lärande

Sandberg, J & Targama, A (1998) *Ledning och förståelse. Ett kompetens perspektiv på organisationer*. Lund: studentlitteratur

Skolverket (2000). *Bedömning och betygssättning. Kommentarer med frågor och svar*. Stockholm, Skolverket, Dnr 2000:3620.

Skolverket (1999) *Validering*

SOU 2001:78, *Validering av vuxnas kunskap och kompetens*.

9. LÄNKAR

www.cfl.se (tillgänglig 2005-02-16)

http://www.itu.no/filearchive/fil_Nilsson_ITU_2001.doc (tillgänglig 2005-08-10)

http://www.valideringscentrum.nu/om_valideringscentrum/evenemang/workshops_kring_validering/gunilla_jacobsson_cfl_om_cfl (tillgänglig 2005-04-25)

<http://www.willman.info/> (tillgänglig 2005-02-16)

Samt texter utlagda på Luvit, <http://luvit.bth.se/Luvit/main.asp>

BILAGA A

INTERVJU

För att få historiken om Willmanmodellen gör jag intervju med de två ansvariga pedagogerna i validering, som har hand om själva valideringsprocessen. Intervjun kommer att ske i ett direkt möte på det kontor där pedagogerna är stationerade, Skene i Marks kommun.

Intervjuunderlag

Intervjun med Projektledarna/metodutvecklarna Helena Carbe och Gisela Nottorp bygger på några övergripande frågor av dialogutvecklande karaktär. Detta för att underlätta intervjun så att inte frågeställningarna får en överordnad betydelse utan fokus ligger på innehållet i samtalet.

Denna intervjuutskrift är godkänd och genomläst av de båda projektledarna.

Fråga. 1. Hur kom Willmanmodellen till och varför?

Fråga. 2. Vilken bakgrund har ni som projektledare/metodutvecklare och vilken nytta har ni haft av den i detta utvecklingsarbete?

Fråga. 3. Vad är skillnaden mellan validering och studier?

Fråga. 4. Vad har varit viktigt för er i modellframställan när det gäller teoretisk koppling

BILAGA B

OBSERVATION

Namn; Kajsa Waern

Plats; Puben i Kinna

Datum; 2005-05-04

Generell observation av puben i Kinna

För att bäst få en bild av hur miljön ser ut där de validerade befinner sig åkte jag till Marks kommun, Kinna och gjorde en observation av den pub man som validerande vistas i.

Intrycket jag får när jag kommer in på puben i Kinna är att det är en mysig liten lokal med en bardisk med barstolar och ett antal bord med stolar utplacerade och i ena hörnet finns det en liten gammaldags soffgrupp med bord. Jämsmed ena långsidan är det stora fönster med utsikt ut över ett litet torg.

Baren är gjord i trä med en bardisk och ovanför den hänger diverse röd/vit vins glas etc. Här är belysningen dämpad och jag antar att man har en reglerbar belysning. Bakom baren finns det plats för 2 – 3 personal. Här finns det en arbetsyta där man blandar drinkar mm. Bakom själva baren finns en stereo uppmonterad och det finns även ett glasskåp innehållande olika spritsorter, flaskor med likörer i de mest skiftande färger. Det finns även ett kylskåp innehållande olika ölsorter, cider mm. För att komma ut till köket finns en svängdörr. I köket är arbetet i full gång för att förbereda dagens luncher som serveras i restaurangen på andra sidan.

Bredvid baren i hörnet står en äldre grön mönstrad soffgrupp, bestående av en två – sits soffa, två tillhörande fåtöljer och ett litet soffbord. Denna lilla myshörna är svagt upplyst.

Mitt emot baren och myshörnan står borden och stolarna. Borden är gjorda av trä med tillhörande stolar. Med en snabb översikt räknar jag ut att det finns plats för ca 30 personer om man fyller alla borden. På varje bord finns det dukar som är beige och det finns också en vas med småblommor och stearinljus. Borden och stolarna är möblerade så att de står med kortändan mot de stora fönstren som vetter ut mot torget där människorna passerar i strid ström. Genom de stora fönstren strålar dagsljuset in i lokalen.

Väggarna i hela puben är målade i ljus färg och det finns ett antal små lampetter uppmonterade som ger ett behagligt gult sken. Upp mot taket finns det hyllor som är fulla med prydnadssaker som exempelvis äldre spritflaskor som en pub miljö brukar ha samt en del uppstoppade djurhuvuden. Det finns också en mindre variant av Tv uppmonterad i ena hörnet av taket.

Det är en ganska liten lokal om ca 70 kvm som innehåller sittplatser för omkring 40 personer, då jag snabbt räknar antal stolar som finns.

Det finns också två toaletter, en för damer och en för herrar som ligger rakt framför dörren jag kommit in genom. De ligger dörr i dörr och det finns toalettstol, handfat, tvål, pappershållare samt en spegel på vardera toalett. Färgen på väggarna är ljus och lampan i taket ger ett starkt sken.

Berättelse

Min observation av puben i Kinna varade under loppet av 1 timma. Jag valde att göra min observation av lokalen när det inte pågick någon aktivitet eftersom det var viktigt för mig att fånga känslan av miljöns påverkan. Jag vill beskriva hur miljön ser ut där de validerade befinner sig för att på bästa sätt få en uppfattning av själva upplevelsen av hur och på vilket sätt de validerade kan känna när de vistas i denna miljö. En tanke är också att försöka känna in skillnaden från att vistas i en ren skolmiljö och varför man inom ramen för validering varit så noga med att välja en miljö som inte är sammankopplad med skolan. För att tydliggöra upplevelsen av vistelsen på puben i Kinna under 14-dagar har jag bett en validerad att beskriva detta med koppling till Willmanmodellen. Jag har via ansvarig pedagog i validering fått kontakt med en person som kommer att redogöra sin upplevelse av validering med Willmanmodellen skriftligt i form av en berättelse.

Reflektion

En observation bygger på ögats direkta uppfattning av något. Inom samhällsvetenskaperna finns det två olika typer av observationsforskning. Den ena är systematisk vilken speciellt ägnar sig åt studier av interaktion i miljöer. Den andra är deltagande vilken tränger in i situationer ibland under täckmantel för att inte avslöja det man gör eller är där för.

Jag har alltså valt att göra en direkt observation i en pub miljö. Det jag baserat mina fältanteckningar på är det jag observerat med mina ögon i en tom lokal där det förekommer under vissa perioder validering. Denna situation eller valideringsverksamhet skulle ha utspelat sig vare sig den varit observerad eller inte. Och för att bäst få uppfattningen av miljön lämpade det sig bäst att observera en tom lokal för att sedan ta del av en egen berättad upplevd validering med Willmanmodellen för att på bästa sätt få en djupare förståelse.

Mina reflektioner av att ha genomfört denna observation av en tom lokal är bara goda för här kunde jag i lugn och ro känna in miljön och få uppfattning om känslan av att befinna sig i en pub istället för i skolan som jag kan tänka mig skulle ha varit allt för institutionaliserad vilket man vill komma bort från i en valideringsprocess. Det viktiga var alltså inte att delta och befinna mig i verksamheten och agera där de validerade är aktörer.

Naturligtvis skulle det vara lärorikt att vara ute på fältet och få uppleva en pågående praktisk valideringsprocess samverka med den ansvariga processhandledaren i den direkta verksamheten. Men det var inte mitt syfte att göra det den här gången.

BILAGA C



BILAGA D

OMVÅRDNAD

Willman
ANSVARIG PROCESSHANDLEDARE

VÅRD OCH OMSORGSARBETE
OMV2115
200 POÄNG

Skolverkets Mål för kursen

Kursen skall ge grundläggande kunskap om omvårdnad och social omsorg och erfarenhet av vård- och omsorgsarbete samt insikt i andra människorörande yrken. Kursen skall även ge kunskap om vad som avreglerar och förklarar omvårdnad och social omsorg. Kursen skall ge kunskap om och lyfta fram olika aspekter inom vård- och omsorgsarbete. Kunskap i olika sätt att möta och kommunicera med människor i olika vård- och omsorgssituationer är också ett mål för kursen. Kursen skall också ge kunskap om och erfarenhet av funktion och skötsel av vanligt förekommande inredning och teknisk utrustning samt apparatur.

VÅRD OCH OMSORGSARBETE

VALBARA KURSER

Willman
ANSVARIG PROCESSHANDLEDARE

